

(ISSN: 2602-4047)

Akkuş, Z., Küçük-Turgut, B. & Cevger, F. (2022). Examination Of the Literary Genres in Social Studies Textbooks in terms of Learning Objectives, Content and Values, *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 7(18), 1864-1916.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.615>

Article Type (Makale Türü): Research Article

EXAMINATION OF THE LITERARY GENRES IN SOCIAL STUDIES TEXTBOOKS IN TERMS OF LEARNING OBJECTIVES, CONTENT AND VALUES

Zekerya AKKUŞ

Doç. Dr., Atatürk University, Erzurum, Turkey, zakkus@atauni.edu.tr
ORCID:0000-0001-8990-8936

Birgül KÜÇÜK TURGUT

Arş. Gör. Dr., Atatürk University, Erzurum, Turkey, birgulkucuk@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9273-501X

Figen CEVGER

Dr., Atatürk University, Erzurum, Turkey, figengedik2583@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6842-1085

Received: 29.04.2022

Accepted: 11.08.2022

Published: 03.09.2022

ABSTRACT

The purpose of the study is to determine the appropriateness of the literary genres used in social studies textbooks in terms of learning objectives, content and values and to identify their distribution according to grade levels and learning domains. For this purpose, a total of three textbooks at the 5th, 6th, and 7th grade levels were examined. Employing the qualitative approach, the study utilized the document analysis method and the data were analyzed with the content analysis technique. The study results revealed that apart from the genres of novels, stories and poems used in the subject of "Gift from the Past to the Future: Common Heritage" in the 5th grade textbook, the literary genres used at all grade levels and the activities developed based on these genres help to achieve the related learning objective, and appropriate for the subject's content and the values the students are desired to attain. In addition, literary genres were found the most in the 7th grade textbook and the least were found in the 6th grade textbook. Furthermore, poetry was the most used literary genre in all grade levels, and the literary genres were used the most in the learning domains of Culture and Heritage, and Production, Distribution and Consumption. At the end, the study determined that literary genres used and the activities developed based on these genres were appropriate for achieving the relevant learning objectives, some of the literary genres used in the 5th and 7th grade textbooks were not appropriate for the content and values of the related subject, the literary genres were used the most in the learning domains of Culture and Heritage, and Production, Distribution and Consumption, there were no literary genres in the 5th grade textbook's "Individual and Society" and "Science, Technology and Society" learning domains, 6th grade textbook's "People, Places, and Environments", "Science, Technology, and Society", "Production, Distribution, and Consumption", "Active Citizenship", and "Global Connections" learning domains, and 7th grade textbook's "Global Connections" learning domain.

Keywords: Social Studies textbook, Social Studies teaching, literary genre

INTRODUCTION

Along with the rapid changes and developments in the sociocultural, scientific and technological fields in the world and in Turkey, the qualifications and characteristics that students should have in the future have also changed. In the age we live in, it is important for students to have basic knowledge, skills and values, as well as their awareness in the process of acquiring them. In addition, students being well equipped and having a good foundation is another necessity so that they can use these acquired features in different areas of life. This has led to the need to renew the curricula in order to raise individuals who can meet the requirements of the age and to raise a better equipped next generation. For this reason, in 2018, the current curricula were renewed in a way to meet the requirements of the age and the changing needs of the individual and society in line with the innovations and developments in learning-teaching theories and approaches. From past to present, curricula are the most important guiding resources that shape education within the framework of basic knowledge and skills aimed at students to attain under the guidance of teachers (MEB [Ministry of National Education], 2017). Curricula is a guide that shows the subjects to be taught at certain grade levels and courses, the goals of these subjects, how many periods a week the subjects will be taught based on the course and grade, and the teaching methods (Büyükkaragöz & Çivi, 1999). Curricula aim to make the individuals active members of the society in which they live. Thus, individuals can follow the developments closely and overcome the problems they encounter easily (Bircan & Ardil, 2010).

In the Social Studies Curriculum, which includes many purposes such as preparing individuals for society, the future, life, change, development, technology and science, many social science disciplines are used as a requirement of the interdisciplinary approach in order to achieve these goals (Turan, 2019). An interdisciplinary approach is an approach and teaching style that emphasizes the relationships between different fields of knowledge, enables students to see life in its entirety, shows the internal relationship between disciplines, and enables integration with other subject areas (Tanner & Tanner, 1980 as cited in Ata, 2000). The interdisciplinary approach is also defined as a program understanding that consciously utilizes the methods and knowledge of more than one discipline for the examination of a concept, subject, problem or experience" (Jacobs 1989 as cited in Yıldırım, 1996). The use of this understanding in social studies lessons can contribute significantly to students. According to the US National Council for Social Studies (NCSS), social studies is a study field that combines arts, literature, and social sciences with an interdisciplinary approach for students to gain citizenship competencies (NCSS, 1993). In elementary school, social studies is an interdisciplinary subject that needs to be integrated using different theories and principles so that students can apply what they have learned in their daily lives (Chuang et al. 2018).

Many subjects that students have to learn in the classroom have an interdisciplinary nature. Meaningful and effective results may not be obtained when these subjects are taught through with only one discipline or course (Yıldırım, 1996). For this reason, using the methods and products of the fields outside of each course will bring a new blood to the education-teaching process (Çelikcan, 2005; Kaya & Güven, 2012). As a matter of fact, it is

known that the subjects that students learn through activities are more permanent and they enjoy the lessons more. Therefore, it is absolutely necessary to use different disciplines in order to ensure students' active participation in the lessons and help them enjoy the lessons (Bircan & Ardil, 2010). However, social studies is a course where student activity is low and there are shortcomings in terms of course materials (Çelikcan, 2005; Kaya & Güven, 2012). Although it has a data flow where many materials and activities can be used, this aspect is ignored (Bircan & Ardil, 2010).

The most important feature of social studies is that it is an interdisciplinary field of study. In fact, the relationship between social studies and literature, one of these disciplines, is particularly noteworthy. Since social studies addresses individuals and relationships between individuals, it allows people to express their feelings, thoughts and dreams, which reveals the necessity of using literary genres, and this brings the field of literature and social studies together with a common goal (Çetişli, 2006). The use of literary genres in social studies lessons supports the objectives to be achieved (Fredericks, 2007 as cited in Beldağ & Aktaş, 2016).

Making use of the emotion-based power of literature in social studies will contribute to the development of different behavior and learning areas in students. In this direction, it is beneficial to take advantage of literary genres (Öztürk & Otluoğlu, 2002) since literary genres are the liveliest and basic teaching materials of social studies (Oruç, 2009a). According to Inan (1938 cited in Ocak, 1997), literary genres are more important than the potteries found during the excavations because these are not just crumbs left under the ground, but documents that have lived in the spirit of the community for thousands of years. Kavcar (1999) stated that literary genres soften individuals' inner worlds, develop and reinforce values such as kindness, friendship, tolerance, forgiveness, solidarity, diligence, and honesty, direct individuals to turn towards the good, the beautiful and the right, and to gain new values, and educates individuals in line with these values. The effective use of literary genres in education helps students to better understand the subjects by concretizing them, to develop their skills of comprehension, interpreting, analyzing, seeing different perspectives, and empathizing, and to gain national and universal values (McGowan & Guzetti, 2004). Furthermore, the use of literary genres increases students' interest in the lessons, affects their reading habits, increases their participation in the lessons, visualizes what has been learned, helps them narrate better and enables them to recall what has been learned better (Tekgöz, 2005). For this reason, educators have recently begun to emphasize that there is a strong link between literature and social studies (McGowan & Guzetti, 2004).

The examination of the literature shows that many studies were conducted on the use of literary genres in social studies. There are studies that explored the relationship between student achievement and the use of literary genres in social studies in terms of various variables (Arslan, 2014; Bacak, 2008; Bölücek, 2008; Combs & Beach, 1994; Davis & Palmer, 1992; Demir, 2011; Gevenç, 2014; Gülüm & Ulusoy, 2008; Johennessen, 2003; Oruç & Erdem, 2010; Öztürk & Otluoğlu, 2002; Tekgöz, 2005; Tindall, 1996; Top, 2009). There are also studies that assessed the use of literary genres in social studies based on the views of students, teachers, and teacher candidates (Beldağ & Aktaş, 2016; Bircan & Ardil, 2010; Çencen, 2010; Kolaç & Özer, 2018; Ünlü, 2016; Yeşilbursa

& Sabancı, 2015). In addition, there are studies on the examination, evaluation or use of literary genres in social studies textbooks (Oruç 2009a, Kaymakçı 2013, Görmez, 2018; Subaşı, 2017; Yancı & Evcı, 2021). Furthermore, there is a study that evaluated the 8th grade Revolution History textbook in terms of literary works (Çelik & Dolanbay, 2021). Most of these studies concluded that the use of literary genres in social studies is extremely important in realizing the course's goals and learning objectives.

In addition, it is stated under the heading of Points to Consider in the Implementation of the Curriculum in the 2018 Social Studies Curriculum that social studies should be supported with literary works by making use of genres such as legends, epics, fairy tales, proverbs, folk tales, folk songs, and poems. It is also stated that students should be encouraged to read literary works such as novels, historical novels, stories, memoirs, travel writings and jokes that will make them love the subjects. Furthermore, it is suggested that the learning objectives deemed appropriate should be supported with traditional or modern art works such as painting, music, miniature, engraving, calligraphy, sculpture, architecture, theater and cinema. Finally, there are certain learning objectives on the use of literary genres. For instance, SB.4.3.5. states, "The student makes inferences about the landforms and population characteristics of the place where he/she lives and its surroundings. The Political and Physical Map of Turkey is examined together with the students. During the achievement of this learning objective, literary works such as poetry, stories and epics are used." Also, the learning objective SB.6.2.1. states, "The student makes inferences about the geographical, political, economic and cultural characteristics of the first Turkish states founded in Central Asia. During the achievement of this learning objective, epics, inscriptions, and other sources are used" (MEB, 2018).

In the learning-teaching process, textbooks, an indispensable element and the most basic teaching materials, are one of the most preferred materials in terms of transferring and teaching information to students and guiding them (Tan-Şişman & Akkaya, 2017; Doğan & Tuğ, 2017; Hayta et al., 2003). Textbooks are educational materials organized in order to realize the goal with the use of curriculum developed in line with the national interests of each country. Undertaking such an important function, textbooks must have certain competencies in order to serve their purpose (Doğan & Tuğ 2017).

The materials used in the field of education change according to time, place, and scientific and technological developments. Accordingly, textbooks also change and develop (Ulusoy, 2008). Social studies textbooks were also renewed after the curriculum update in 2018. Literary genres are used in these renewed textbooks. The use of literary genres in these textbooks provides a great richness (Oruç, 2009a).

It is important to emphasize the necessity of making use of literary genres in the implementation principles of the social studies curriculum and to include the use of them among the social studies learning objectives, but it is also extremely important for these genres to be appropriate for the learning objectives and values to be attained and content to be learned and for these genres to be used at the right places in the textbooks. Therefore, the present study aimed to determine the appropriateness of the literary genres found in the social studies

textbooks, which were renewed in 2018 and began to be taught in all middle schools, in terms of learning objectives, content, and values and to identify their distribution according to grade levels and learning domains. In line with this purpose, in the study, the answers to the questions of “Are the literary genres used in the 5th, 6th, and 7th grade social studies textbooks appropriate in terms of learning objectives, content, and values?” and “How is literary genres’ distribution according to grade levels and learning domains?” were sought.

METHOD

Adopting the qualitative approach, the present study employed the document analysis method. The document analysis method refers to obtaining, reviewing, questioning, and analyzing certain documents, which are considered as primary or secondary sources that make up the study data set (Bowen, 2009). Although document analysis is mostly complementary to other research methods, it can also be used as an independent method (Kıral, 2020). According to the literature, there are a number of stages that can be followed during document analysis. However, researchers categorize these stages in different ways. In this study, the stages determined by Forster (1995) were used. These stages are accessing the documents, checking the originality, understanding the documents, analyzing the data and using the data (as cited in Yıldırım & Şimşek, 2011).

As with every research method, document analysis has its advantages and disadvantages. The advantages of the document analysis are as follows: It is more efficient in terms of time and cost compared to other methods. It allows the researcher to carry out his/her study in an original way by determining the study’s limits in the environment and time period of his/her choice, as he/she wishes. In studies such as interviews and observations, it does not cause the participant responsiveness problem. There is no direct physical, behavioral, and emotional interaction between the researcher and the individuals participating in the study. It offers researchers the opportunity to analyze over a wide period of time. It allows a large sample to be formed (Bowen, 2009; Corbetta, 2003 as cited in Kıral, 2020; Yıldırım & Şimşek, 2011). The disadvantages of the document analysis are lack of details, selection and incompleteness, access difficulty, biased selectivity, possible bias, interpretation difficulty, lack of a standard format, and difficulty in coding (Sak et al., 2021). The present study was carried out using the document analysis method since it serves the study purpose, gives chance to examine the textbooks as part of the written materials of the study, and has the aforementioned advantages.

Data Source and Data Collection

The documents can be an additional data source, or they can form the entire data set of a single study (Bailey, 1982 as cited in Yıldırım & Şimşek, 2011). The data source of this study consists of three social studies textbooks that were published by private publishing houses and used in the 5th, 6th, and 7th grades in the 2021-2022 academic year. The citations are given below.

Harut, S. B. (2021). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı. Ankara: Ata Yayıncılık (Accepted as a textbook for five years starting from the 2019-2020 academic year with the decision of the Board of Education and Discipline of the Ministry of National Education, dated 18.04.2019 and numbered 8.).

Şahin, E. (2021). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı. Ankara: Anadol Yayıncılık (Accepted as a textbook for five years starting from the 2020-2021 academic year with the decision of the Board of Education and Discipline of the Ministry of National Education, dated 24.06.2019 and numbered 15).

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı. Ankara:Ekoyay Yayıncılık (Accepted as a textbook for five years starting from the 2019-2020 academic year with the decision of the Board of Education and Discipline of the Ministry of National Education, dated 18.04.2019 and numbered 8.).

The examined textbooks were selected with the criterion sampling method, one of the purposive sampling methods. The basic understanding in this sampling method is to study situations that meet a set of predetermined criteria (Yıldırım & Şimşek, 2011). The criterion in the present study is to examine the inclusion of literary genres in the textbooks published by private publishing houses and allowed to be taught by the Board of Education and Discipline. The steps and procedures followed in the examination of documents were as follows:

The textbooks were obtained from a social studies teacher working in a public school. Then, the textbooks were checked by three researchers to see who wrote the textbooks, in what year they were written, and which board, institution and commission examined them, and the originality of the textbooks were confirmed. Textbooks are prepared by the book writing commission working under the Ministry of National Education and private publishing houses. The prepared text books are then presented to the Board of Education and Discipline. The Book Review Commission of the Board of Education and Discipline examines the textbooks in terms of content, visuality, language and spelling, and the textbooks that are deemed appropriate for students' use (Oruç, 2009b). The textbooks examined in the present study were determined to be approved after passing the above-mentioned stages and found to be original.

In the next step, three researchers independently made a comparative analysis to understand and analyze the textbooks. The examination revealed that the textbooks were written on a unit basis, and that the learning objectives were included at the beginning of each unit (values to be attained were also included in the 5th grade textbook along with the learning objectives), and various activities were included in the content and evaluation questions at the end of the unit.

In the last step, the data were analyzed. The data analysis process is detailed below.

Data Analysis

In this study, the data were analyzed using the content analysis technique. The basic procedure in content analysis is to gather similar data under certain concepts and themes and interpret them in a way that the reader

can understand (Yıldırım & Şimşek, 2011). Since the present study was aimed to determine which literary genres were included in social studies textbooks, whether they were appropriate in terms of learning objectives, content and values, and to identify how these literary genres were distributed according to grade levels and learning domains, and since content analysis technique covers the systematic analysis of documents, content analysis was used in the analysis of the study data. While analyzing the data, open content coding was performed. In this context, first, which literary genre/genres were included in which subject/subjects, and the learning objectives and values desired to be given related to the subject/subjects in which the literary genre/genres were identified. Then, whether the literary genre(s) used was appropriate for the subject’s learning objectives, content and values was checked. Finally, whether the literary genre(s) used was appropriate for the subject’s learning objectives, content and values was checked. During this process, expert evaluation and opinion was sought in order to ensure the accuracy and validity of the study data. If a decision could not be made regarding the characteristics of the literary genre included in the textbooks, expert opinion was taken. In the classification of literary genres, the book titled *Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri (Oral and Written Literature Examinations in Social Studies)* edited by Tokcan (2019) was taken as a reference. In order to increase the validity of the data in the study, diversification strategy was used in the analysis process. The diversification strategy is the application of more than one procedure to the information and results in the study through crosschecking (Güçlü, 2019). In this context, analyzes were made independently by three researchers, the data were compared by crosschecking, and consistency between the findings was checked. The reliability formula (Reliability = Agreement/ (Agreement + Disagreement)) suggested by Miles and Huberman (2016, p. 64) was used. The reliability percentage was calculated as 79.16%. In order to increase the validity of the study, the literary genres used in the textbooks are included in the study (photos of the relevant pages) exactly the same way.

FINDINGS

The textbooks included in the sample were analyzed using content analysis and the findings were presented in tables and interpreted.

Table 1. Findings of Literary Genres Included in the 5th Grade Textbook

Subject	Learning Objective	Value	Literary Genre
Our Common Values	Analyzes the role of cultural elements in the coexistence of people.	Sensitivity towards cultural heritage, aesthetics, and respect	Folk song
Natural Disasters and Their Effects	Explains the effects of natural disasters on social life with examples.	Sensitivity towards natural environment, solidarity, responsibility, and savings	Poem
We Develop New Ideas	Develops new ideas based on production, distribution and consumption by collaborating.	Responsibility, diligence, and solidarity	Biography
Symbols That Make Us Who We Are	Values our flag and the National Anthem, symbols of national sovereignty and independence.	Justice, benevolence, freedom, independence, and patriotism	Poem
A Gift from the Past to the Future: Common Heritage	Gives examples of common heritage works found in various countries.	Love, respect, peace, and sensitivity towards cultural heritage	Novel, Story, and Poem

As seen in Table 1, the literary genre of “folk song” was included under the subject of “Our Common Values”. In this context, a photograph of one of our folk poets, Neşet Ertaş, was placed on page 52. Below this photo, it was emphasized that folk songs are an important part of our common culture and a reflection of our feelings, and was stated that they are a value that strengthens our social unity. On page 53, it was emphasized that we lost many martyrs in the Hejaz-Yemen Front during the First World War, and it was stated that this was the subject of the Yemen Folk Song, and some verses of this folk song were included. Under the title “I Apply What I Learned”, an activity was included. The activity was “You should research the Çanakkale Folk Song and evaluate it in terms of our national unity and solidarity and write it down.” It can be said that the literary genre used and the activity that students were expected to do related to this genre were appropriate for the learning objective of SB.5.2.4. (Analyzes the role of cultural elements in the coexistence of people.), the content of the subject and the values desired to be attained by the students (sensitivity towards cultural heritage). In fact, the aforementioned literary genre is more appropriate for the value of solidarity, but this value was not included in the relevant learning domain and unit in the reviewed book. The image of the literary genre used in the book is given below.

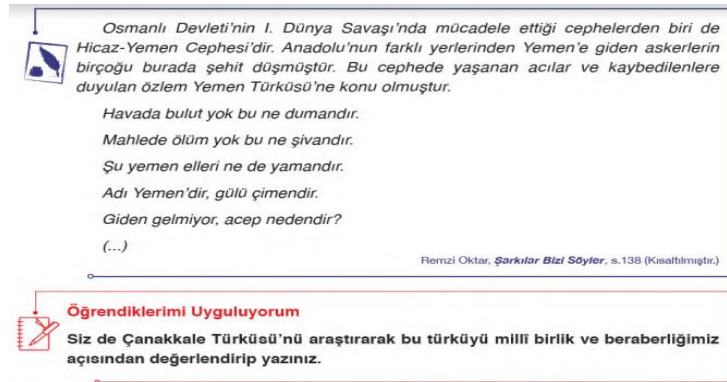

Image 1. Literary Genre Used in the 5th Grade Textbook /Folk Song (Harut, 2021)

As seen in Table 1, the literary genre of “poem” was included under the subject of “Natural Disasters and Their Effects”. In this context, on page 83, the destructive effects of natural disasters on people were emphasized, and it was stated that people's sadness, fear, and desperation became the subject of folk songs, songs and poems, and three stanzas of Âşık Veysel's poem “Kızılırmak Seni Seni” are included. Under the title “I Apply What I Learned”, an individual activity was given. The activity was “Find a poem about the effects of natural disasters on people’s lives and write it down”. It can be said that the literary genre used and the activity that students were expected to do related to this genre were appropriate for the learning objective of SB.5.3.5 (Explains the effects of natural disasters on social life with examples.), and the content of the subject. However, it is not appropriate for the values desired to be attained by the students (sensitivity towards natural environment, solidarity, responsibility, and savings). The exact excerpt of the literary genre used in the book is given below. The image of the literary genre used in the book is given below.

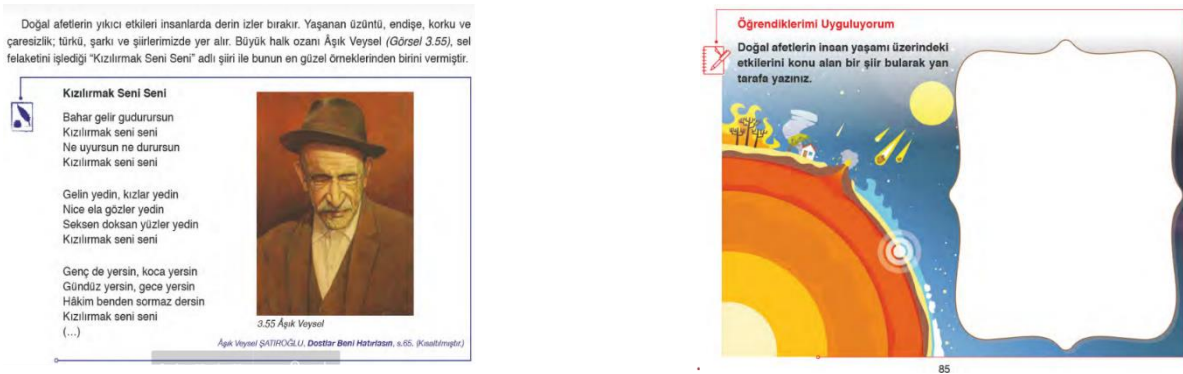

Image 2. Literary Genre Used in the 5th Grade Textbook/Poem (Harut, 2021)

As seen in Table 1, the literary genre of “biography” was included under the subject of “We are Developing New Ideas”. The biography, given on pages 127-128, emphasized that Zihni Derin, the first General Director of Agriculture of the National Struggle Government had a diligent, observant, determined and resolute researcher personality, and attention was drawn to the fact that cooperation and solidarity among people is an important factor in achieving success. The biography was divided into two parts, the period when Zihni Derin was unsuccessful and after. Between these two parts, an activity was given. The activity had the questions of “Do you think failure might have stopped Zihni Derin? Are there any similarities between Zihni Derin's personality traits and the common characteristics of scientists? Discuss this with your friends”. It can be said that the literary genre used and the activity that students were expected to do related to this genre were appropriate for realizing the aforementioned purpose, the learning objective of SB.554 (Develops new ideas based on production, distribution and consumption by collaborating.), the content of the subject and the values desired to be attained by the students (responsibility, diligence, and solidarity). The exact quotation of the literary genre used in the book is given below. The image of the literary genre used in the book is given below.

Image 3. Literary Genre Used in the 5th Grade Textbook/ Biography (Harut, 2021)

As seen in Table 1, the literary genre of “poem” was included under the subject of “Symbols that Make Us Who We Are”. On page 153, the concepts of independence and freedom were emphasized, and the theme “flag”, one of the symbols of independence, was discussed. On page 154, the meaning of the flag in the eyes of the Turkish nation, the feelings and thoughts it evokes were expressed, and it was emphasized that it is the most important subject of certain rituals that are encountered in Anatolia. On the same page, Arif Nihat Asya's poem named

“Flag” was included and a research activity on the “Turkish Flag Law” was given. On page 155, a text about the story of the writing of our National Anthem was shared and an activity about our Flag and National Anthem was given. It can be said that the literary genre used and the activity that students were expected to do related to this genre were appropriate for the learning objective of SB.5.6.4. (Values our flag and the National Anthem, symbols of national sovereignty and independence.), the content of the subject and the values desired to be attained by the students (justice, benevolence, freedom, independence, and patriotism). The image of the literary genre used in the book is given below.

Image 4. Literary Genre Used in the 5th Grade Textbook/Poem (Harut, 2021)

As seen in Table 1, the literary genres of “novel, story, poem” was included under the subject of “ A Gift from the Past to the Future: Common Heritage “. On page 174, the definition of “literary work” was made, photos of covers of books that can be considered as examples to humanity’s common literary heritage works were given, and a brief explanation of each work was made. It can be said that the literary genre used and the activity that students were expected to do related to this genre were appropriate for the learning objective of SB.5.7.4. (Gives examples of common heritage works found in various countries.), and the value desired to be attained by the students (sensitivity towards cultural heritage). However, the construction of the subject and the way literary genres were used were not appropriate. In this context, the textbook stated that one of the common heritage elements of humanity is cultural heritage, and cultural heritage elements are divided into two, namely tangible heritage and intangible heritage, and examples of tangible cultural heritage were included. Then, without any explanatory and connecting statement, a definition for literary work was given and examples were provided. There, an explanation could have been made about how literary works are intangible cultural heritage elements, and the subject and examples of literary works could have been discussed. In short, it can be said that the literary genres used were included in the subject detached from its context with a disorganized content. Furthermore, it can be stated that not including any exercises related to literary genres and activities that would teach the subject through them was a shortcoming. The image of the literary genre used in the book is given below.

Yaşanan, görülen, duyulan bir olayın ya da bir duygu ve düşüncenin estetik bir kaygı ile ele alındığı roman, hikâye ve şiir gibi ürünlerin geneline "edebî eser" denir. İşte size insanlığın edebiyat mirasına ait bazı örnekler (Görsef 7.29, 7.30, 7.31):

Image 5. Literary Genre Used in the 5th Grade Textbook/ Novel, Story, Poem (Harut, 2021)

Table 2. Findings of Literary Genres Included in the 6th Grade Textbook

Subject	Learning Objective	Value	Literary Genre
Cooperation Solidarity	SB.6.1.4. Participates in activities that support social cooperation and solidarity in the formation of social unity.	Solidarity, helpfulness	Proverb
The First Turkish States Founded in Central Asia	SB.6.2.1. Makes inferences about the geographical, political, economic and cultural characteristics of the first Turkish states established in Central Asia.	Sensitivity towards cultural heritage	Epic

As seen in Table 2, the literary genre of "proverb" was included under the subject of "Cooperation and Solidarity". In this context, under the heading "Let's Interpret Wise Sayings" on page 23, an activity was given. The activity included the question of "What do you think the following proverbs mean? Share your thoughts with your friends". The following proverbs were:

- There is strength in numbers.
- Teamwork makes the dream work.
- One hand washes the other and together they wash the face.

It can be said that the literary genre used and the activity that students were expected to do related to this genre were appropriate for the learning objective of SB.6.1.4. (Participates in activities that support social cooperation and solidarity in the formation of social unity.), the content of the subject and the value desired to be attained by the students (solidarity). The image of the literary genre used in the book is given below.

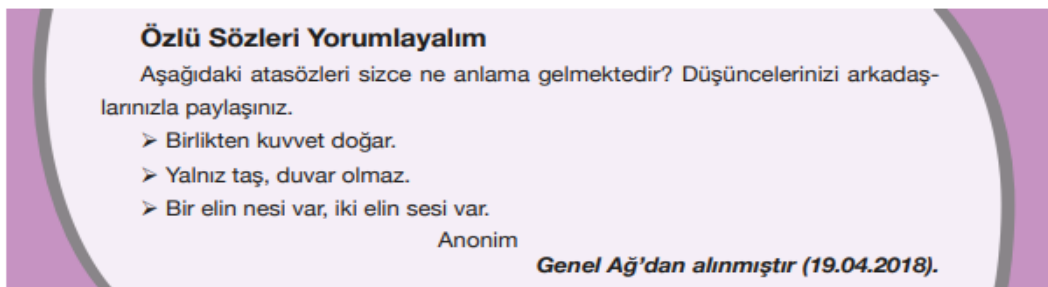

Image 6. Literary Genre Used in the 6th Grade Textbook/Proverb (Şahin, 2021).

As seen in Table 2, the literary genre of “epic” was included under the subject of “The First Turkish States Founded in Central Asia”. In this context, the subject was introduced with an activity on pages 41-42 under the title of The Asian Huns. The activity was “Examine the following passages from the Oğuz Kağan Epic of the Hun Turks. Based on the passages, what can be said about the geographical, political, economic, and cultural characteristics of the Huns? Share your thoughts with your friends.” Accordingly, a section from the Oğuz Kağan Epic was given afterwards. Also, with another activity regarding the First Göktürks on page 44, introduction to the subject was made. The activity was “Examine the following sections from the Ergenekon Epic of the First Göktürks. Based on these, what can be said about the geographical, political, economic, and cultural characteristics of the First Göktürks? Share your thoughts with your friends.” Accordingly, a section from the Ergenekon Epic was given afterwards. In addition, with another activity regarding the Uyghurs on pages 47-48, introduction to the subject was made. The activity was “Examine the following sections from the Göç Epic of the Uyghurs. Based on these, what can be said about the geographical, political, economic, and cultural characteristics of the Uyghurs? Share your thoughts with your friends.” Accordingly, a section from the Göç Epic was given afterwards. It can be said that the literary genre used and the activity that students were expected to do related to this genre were appropriate for the learning objective of SB.6.2.1. (Makes inferences about the geographical, political, economic and cultural characteristics of the first Turkish states established in Central Asia.), the section of the explanation of the learning objective (Uses epics, inscriptions, and other sources), and the value desired to be attained by the students (sensitivity towards cultural heritage solidarity). The image of the literary genre used in the book is given below.

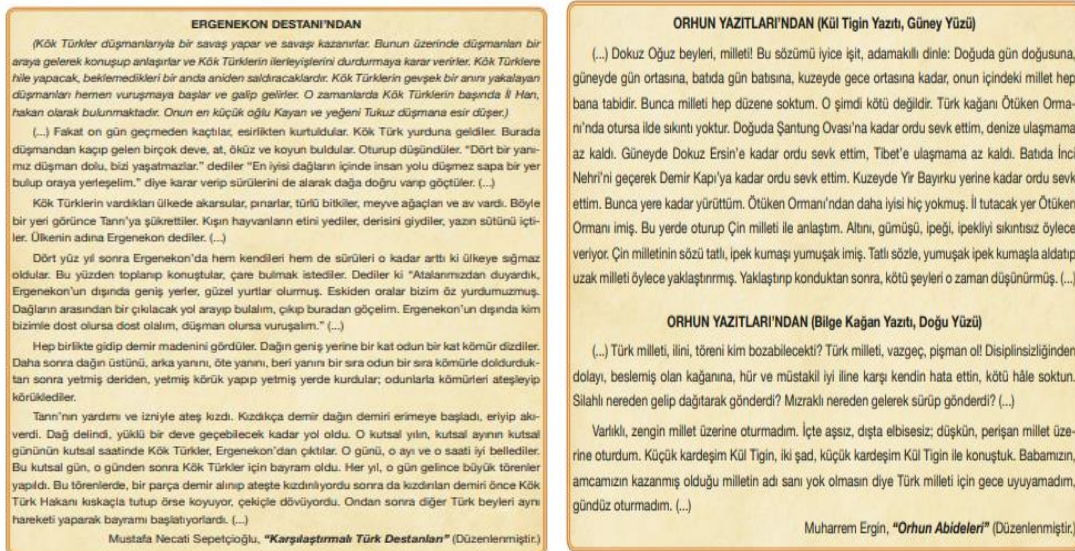

Image 7. Literary Genre Used in the 6th Grade Textbook/Epic (Şahin, 2021).

Table 3. Findings of Literary Genres Included in the 7th Grade Textbook

Subject	Learning Objective	Value	Literary Genre
We Understand Each Other Through Communication	SB.7.1.1. Analyzes attitudes and behaviors that affect communication and questions his/her own attitudes and behaviors.	Freedom, responsibility	Story, Poem
Positive Communication, Happy Individual and Society	SB.7.1.2. Uses positive communication ways in individual and social relationships.	Freedom, responsibility	Traditional Turkish Theater
Establishment of the Ottoman State	SB.7.2.1. Explains the emergence of the Ottoman Empire as a political power and the factors affecting this process.	Sensitivity to cultural heritage, aesthetics	Memoir
Reform Movements in the Ottoman Empire	SB.7.2.4. Makes inferences about social and economic change based on the institutions that emerged as a result of the reform movements in the Ottoman Empire.	Sensitivity to cultural heritage, aesthetics	Folk song, Memoir
Ottoman Empire through the Eyes of Travelers	SB.7.2.5. Gives examples from the Ottoman culture, art and aesthetics.	Sensitivity to cultural heritage, aesthetics	Travel book
Migration with its Causes and Results	SB7.3.3. Discusses the causes and consequences of migration through case studies.	Freedom	Proverb, Poem, Novel
The Adventure of Information from Past to Present	SB7.4.1. Recognizes the change and continuity in the protection, dissemination and transfer of information.	Scientificness, freedom	Proverb
Mother Earth	SB7.5.1. Explains the importance of land production and management with examples from the past and present.	Solidarity, honesty, diligence	Theater Play, Poem
Production Tools from Past to Present	SB.7.5.2. Evaluates the effects of developments in production technology on social and economic life.	Solidarity, honesty, diligence	Story
Vocational Institutions	SB.7.5.4. Recognizes the institutions that have played a role in providing profession and professional ethics in Turks throughout history.	Solidarity, honesty, diligence	Travel Book
Ataturk and Democracy	SB.7.6.2. Explains Atatürk's contribution to Turkish democracy.	Peace	Memoir

As seen in Table 3, the literary genres of “story and poem” were included under the subject of “We Understand Each Other Through Communication”. On page 14, a story from the book “Idioms and Interesting Stories was given. The story emphasized how attitudes and behaviors affect communication between people and the importance of body language. Another literary genre used on the same page was poetry. The importance of the words used in communication was emphasized using a poem of Yunus Emre. It was stated that people's positive attitudes and behaviors in the face of problems or situations and people reflecting this to their verbal communication ensure a healthier and stronger communication. Accordingly, it can be said that the literary genres used were appropriate for the learning objective of SB.7.1.1. (Analyzes attitudes and behaviors that affect communication and questions his/her own attitudes and behaviors.), the content of the subject, and the value desired to be attained by the students (responsibility). The image of the literary genre used in the book is given below.

Image 8. Literary Genre Used in the 7th Grade Textbook/ Story, Poem (Azer, 2021).

The shadow play “Hacivat ve Karagöz”, one of the popular performances of the Traditional Turkish Theater, was featured under the subject of “Positive Communication, Happy Individual and Society”. In the conversations between Hacivat and Karagöz, since Karagöz always misunderstands Hacivat, positive communication cannot be established between them. Attention was drawn to what is effective in establishing positive or negative communication with people. Thus, it can be said that the literary genre used was appropriate for the learning objective of SB.7.1.2. (Uses positive communication ways in individual and social relationships.), and the content of the subject. However, the literary genre used was not appropriate for the value desired to be attained by the students (freedom and responsibility).

As seen in Table 3, the literary genre of “memoir” was included under the subject of “Establishment of the Ottoman State “. In the activity given on page 47, information on the military system of the Ottoman Empire was provided from the work titled “Memories of a Janissary” and questions were asked to the students on this subject. Thus, it can be said that the literary genre used and the activity that students were expected to do related to this genre were appropriate for the learning objective of SB.7.2.1. (Explains the emergence of the Ottoman Empire as a political power and the factors affecting this process.), and the explanation of the learning objective (The places where the Ottoman Empire ruled in the period from the establishment of the empire to the conquest of Istanbul, the settlement policy, and the empire’s military, economic and social structure are discussed without going into detail). However, the value desired to be attained by the students (sensitivity towards cultural heritage solidarity) was not found appropriate for the value desired to be attained by the students (sensitivity to cultural heritage and aesthetics). The image of the literary genre used in the book is given below.

Bir ülke alındıktan sonra padişah kâtibi o yöreye gelir ve erkek çocukları yeniçeri olarak askere alır. Her biri için beş altın öder ve onları Anadolu’ya yetiştirilecekleri yere gönderir. Şayet buradan aldığı çocuk yeterli gelmezse kendi ülkesindeki erkek çocuklara sahip Hristiyanlara gider. Onlardan her şehrin payına düşen miktarda çocuğu toplar. Çocuklar kime emanet edildiyse o kişi çocukları yetiştirmekle ve sonra kendisine söylenen yere yollamakla mükelleftir. Geri alınan çocuklar savaş talimi yapmaya başlar. Padişah onlara ulufeleri öder. En iyilerini sarayına seçer ve ulufelerini artırır.

Konstantin Mihailoviç (Sırp), Bir Yeniçerinin Hatıraları, s.115-116 (Düzenlenmiştir.)

1. Metinlerde hangi asker alma sisteminden söz edilmektedir?
2. Alınan çocuklar hangi ocağa asker olmaktadır?
3. Çocuklar neden Türk ailelere verilmektedir?
4. Saray için seçilen çocukların özellikleri neler olabilir?

Image 9. Literary Genre Used in the 7th Grade Textbook/ Memoir (Azer, 2021).

The literary genres of “song and memoir” were included under the subject of “Reform Movements in the Ottoman Empire”. The image from the folk song, which addresses the effects of Fire Brigade on social life, is given below.

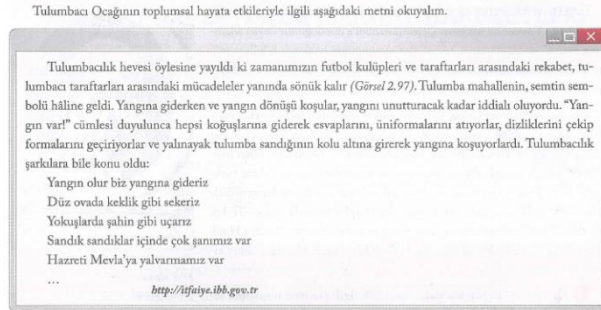
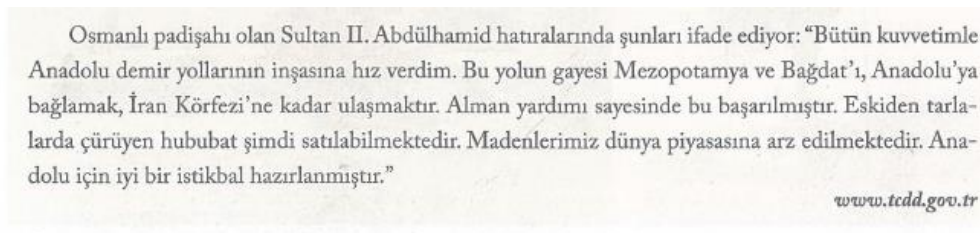

Image 10. Literary Genre Used in the 7th Grade Textbook/ Folk song (Azer, 2021).

Along with the picture of the 19th century firefighters, the students were asked to answer the question “What are the differences between today's firefighters and fire brigade?” Another literary genre included in the subject of “Reform Movements in the Ottoman Empire” is memoir. In the activity related to the subject, information from Abdülhamid II's memoirs was given, and the positive effects of the reforms in terms of economy were mentioned. Students were asked questions about the subject. Thus, it can be said that the literary genres used and the activities that students were expected to do related to this genre were appropriate for the learning objective of SB.7.2.4. (Makes inferences about social and economic change based on the institutions that emerged as a result of the reform movements in the Ottoman Empire.), and the content of the subject. However, the values desired to be attained by the students (sensitivity towards cultural heritage, solidarity) were not found appropriate for the value desired to be attained by the students (sensitivity to cultural heritage and aesthetics). The image of the literary genre used in the book is given below.

1. Osmanlı padişahları demir yolu yapımına neden önem vermişlerdir?
2. Demir yollarının Osmanlı Devleti'ne sağladığı yararlar nelerdir?

Image 11. Literary Genre Used in the 7th Grade Textbook/ Memoir (Azer, 2021).

The travel books of many local and foreign travelers were included in the subject of “Ottoman Empire through the Eyes of Travelers”. In the travel book named “Anatolia 1913” on page 82, the Turkish people's attitude towards guests was discussed. It was also emphasized that Turkish people try to help their guests. Therefore, it can be said that the travel book help students attain the value of benevolence. In the works titled “Şehristan Seyyahların Hayal Şehri İstanbul” and “Yabancılar Göre Eski Türkler” on page 82, emphasis was placed on the

respect people show to each other, and their family members and elders. It can also be said that the travel books help students attain the value of respect. The picture of the Grand Bazaar is on the side of the page . On page 83, a painting depicting daily life in the neighborhood was given and the question of “What can you say about the Ottoman culture and art understanding based on the painting?” was asked. On page 83, the benevolence shown to animals was expressed in the work titled “Şehristan Seyyahların Hayal Şehri İstanbul”. In addition, it is seen that the value of equality was also emphasized. The works titled “Yabancılar Göre Eski Türkler”, and “1655-1656’da Türkiye” on page 84 stated that there were baths in cities and towns in the Ottoman Empire and that the people gave importance to cleanliness, and gave information on the architectural features of the baths. On page 84, the Austrian ambassador admired the Turks' fondness for flowers in his work titled “Türkiye’yi Böyle Gördüm” and included this subject in his travel book. The travel book “Büyük Dünya Seyahatnamesi” on page 84 and the travel book “Türkiye’nin Dört Yılı 1552-1556” on page 85 gave information about the help given to the needy in the Ottoman Empire. The students were asked the question “Which institutions and organizations today are carrying out activities similar to aid activities in the Ottoman Empire? Please explain.” In the travel book “Anadolu 1913” on page 85, positive behaviors of tradesmen and merchants in shopping in the Ottoman Empire were addressed. The students were asked the question “Which characteristics of the Turkish traders impressed you the most? Why?”

An activity related to the aforementioned travel books on page 85. In the activity, the following question was asked: “In the examples between the pages 82-85, which behaviors of the Ottomans the travelers were impressed with? Write.”

In the work titled “Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699)” on page 86, structures such as caravanserais, mosques, baths and soup kitchens were introduced. A picture of a caravanserai was given on the side of the travel book, and the students were asked the question “What kinds of historical buildings are there in your surroundings? What needs of the people do these structures meet? In the work titled “Osmanlı’ya Yolculuk 1799-1800-1801” on page 86, the interior layout of the Ottoman houses and their furnishings were discussed. A picture showing the features of an Ottoman house was given to the students and the students were asked the question “Which of the features of the house described in the text above do you see in the picture on the right?” On page 87, in the works titled “Türkiye’yi Böyle Gördüm” and “Anadolu 1913”, information on Ottoman food, drinks, table setting and dining etiquette was given. The students were asked the question "Which of the foods and drinks mentioned in the texts are still consumed today?" On page 88, Turkish coffee was detailed in the work titled “Turkey in 1655-1656” and a foreign traveler's holiday celebration explanation was provided in the work called "Osmanlı Uygarlığı". A miniature depicting the swings at the Ramadan festival site was given in the textbook, and the students were asked the question “What are the similarities and differences between the Eid al-Fitr celebrations in 1574 and today’s Eid al-Fitr celebrations?” The work titled “1655-1656’da Türkiye” given on page 89 also included the celebrations of Eid al-Fitr. In addition, the value of peace was emphasized. On page 89, information on the javelin game and on clothing were given in the work named “Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi” and “Türkiye’nin Dört Yılı 1552-1556”,

respectively. The students were asked the questions “What are the similarities and differences between today's clothes and shoes and what is described in the text?” and “Which features of the clothes and shoes worn in the Ottoman Empire impressed the traveler?” In the activity, the students were asked to “Research examples of the cultural characteristics of the Ottoman Empire. Write three examples for each characteristic.” In another activity, the students were asked to “Read the texts taken from the travel books and answer the questions. Write your answers in your notebook.” Examples from travel books were given “*Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699)*”, “*Seyyahların Aynasında Şehirlerin Sultanı İstanbul*”, and “*1655-1656’da Türkiye, Şehristan Seyyahların Hayal Şehri İstanbul*”. Then, the students were asked the questions “Which cultural characteristics are the texts related to? Tell them in order. Why did these cultural characteristics attract the attention of the travelers? Do these cultural characteristics in the texts continue today? Why do you think the ones that did not continue may have disappeared? Which of these cultural characteristics do you think should be kept alive? Why?”

It can be said that the literary genres used and the activities that students were expected to do related to this genre were appropriate for the learning objective of SB.7.2.5. (Gives examples from the Ottoman culture, art and aesthetics.), the content of the subject, and the value desired to be attained by the students (sensitivity to cultural heritage and aesthetics). Furthermore, the values of benevolence, respect, equality, and peace were emphasized in the travel books given under the subject. The image of the literary genre used in the book is given below.

Seyahatnamelerde Osmanlı Devleti’nde halin dili, dini, ırkı ne olursa olsun konularına karşı gösterdiği misafirperverlik sıklıkla konu edilmiştir. Misafirlerin konumun değerini konuklularını uğultmak, onlara yardımcı olmak için adeta birbiriyle yarışan halkın bu kültürel özelliği için aşağıdaki örneği okuyalım.

Her yajlada bir misafir odası, daha doğrusu tek bir odadan oluşan ayrı bir ev var. Burası misafirler için ayrıyor. Yajla sahibi ve çevresindeki bütün erkek bizi odanın önünde bekliyor. Uzaktan kervanımız ve firk eden yajla sahibini odaya alıyorlar, onları gösteriyor ve misafirlerimizi. Yajlalarda yiyerek içerek izlenimlerimiz gerekiyor, onlar kendiliğinden bunları bize ikram ediyorlar. Türk halkı ne kadar da iyi kalpli, misafirperver ve içten.

Bela Hırsavak (Bela Hırsavak, Mimar). *Şehristan 1913*, s. 39

Image 12. Literary Genre Used in the 7th Grade Textbook/ Travel Book (Azer, 2021).

As seen in Table 3, the literary genres of proverb, poem, and novel were included in the subject of “Migration with its Causes and Results”. With the proverb “Doğduğun yer değil, doğduğun yer ” given on page 112, the subject of migration was introduced and the students were asked what they knew about migration. On page 116, the poem “Göç” from the work named “Eylüle Beste” was given. The subject of the poem was people leaving their homeland and their loved ones to go to Europe in order to find a job. In the activity, the students were asked to answer questions about the results of migration by using the information on the subject. In the activity on page 117, a section from the novel “Yedinci Bayrak – Urumeli’den İzmir’e” was given and questions were asked about immigration again. It can be said that the literary genres used and the activities that students were

expected to do related to this genre were appropriate for the learning objective of SB.7.3.3. (Discusses the causes and consequences of migration through case studies.), the content of the subject, and the value desired to be attained by the students (freedom). The image of the literary genre used in the book is given below.

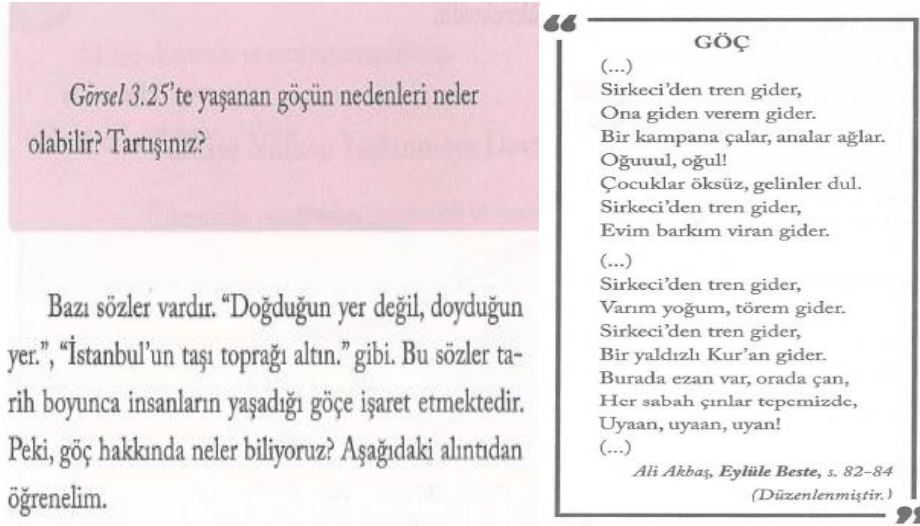

Image 13. Literary Genre Used in the 7th Grade Textbook/ Proverb, Poem (Azer, 2021).

As seen in Table 3, the literary “proverb” was included in the subject of “The Adventure of Information from Past to Present”. On page 128, the students were asked what the proverb “Buy book, write down what you know because worlds fly away but writings remain” mean and the subject was introduced. In the activity, the question of “Write what you understand by the expressions of protection, dissemination and transfer of information” was asked. In this context, it can be said that the proverb emphasizing the importance of writing in the protection and dissemination of information was appropriate for the learning objective of SB7.4.1. (Recognizes the change and continuity in the protection, dissemination and transfer of information.), and the value desired to be attained by the students (scientificness). The image of the literary genre used in the book is given below.

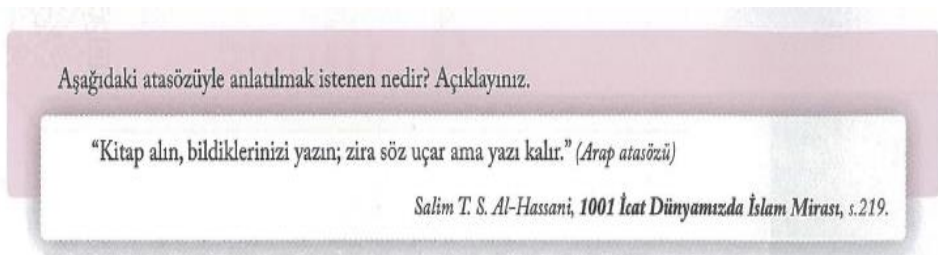

Image 14. Literary Genre Used in the 7th Grade Textbook/ Proverb (Azer, 2021).

As can be seen in Table 3, the literary genres of “theater play and poem” was included in the subject of “Mother Earth”. On page 152, a section from the theater play “Vatan Yahut Silistra” was given. By asking “Explain the relationship between man, land, nation and state based on the text”, the subject was introduced. Again, on page 152, the relationship between man and land was explained by including the poem called “Dostlar beni hatırlasın” by Aşık veysel. The students were asked the questions of “Why did Aşık Veysel call the land a faithful lover? According to Aşık Veysel, what does land bring us? Give examples.” Thus, it can be said that the literary genres

used were appropriate for the learning objective of S.B.7.5.1. (Explains the importance of land production and management with examples from the past and present.). While the value (diligence) can be attained by the students with the poem, the value (patriotism) that is not in the learning domain can be attained with the theater play. The image of the literary genre used in the book is given below.

Metinden yararlanarak insan-toprak-vatan-devlet ilişkisini açıklıyoruz.

Devlet savaş ilan etmiş. Düşman, sınır boylarımıza gelmiş, vatan toprağını çiğnemeye hazırlanıyor. Vatan toprağı tehlikede olsun da ben evimde rahat döşegimde yatayım. Nasıl olur? Vatan toprağı tehlike- dedir. Beni yüce kudret sahibi yarattı. Vatanım büyüttü. Ben açtım, karnımı vatan doyurdu. Üzerimde hiç- bir giysi yoktu, vatan sayesinde giyindim. Bedenim vatan toprağından, nefesim vatan havasından. Bir defa düşün. Vatanımız sayesinde herkesin hakkı, hukuku ve hayatı korunuyor.

Namık Kemal, Vatan yahut Silistre, s. 30, 33 (Düzenlemiştir.)

Toprakla insan arasındaki ilişki tarih öncesi devirlere kadar uzanır. İnsanlık için hiçbir dönemde önemi azalmayan insan ve toprak ilişkisi bakımız aşağıdaki şüre nasıl olmuştur?

KARA TOPRAK

Dost dost diye nicesine sarıldım.	Ademüden bu deme neslim getirdi.
Benim sadık yarım kara topraktr.	Bana türlü türlü meyve yedirdi.
Beyhude dolandım, boşa yoruldum.	Her gün beni tepesinde götürdü.
Benim sadık yarım kara topraktr.	Benim sadık yarım kara topraktr.
(...)	(...)
Koyun verdi, kuzu verdi, süt verdi.	İşlenince yaptıkça bana gülerdi.
Yemek verdi, ekmeke verdi, et verdi.	Bunda yalan yoktur herkes de gördü.
Kazma ile döğmeyince kat verdi.	Bir çekirdek verdim, dört bostan verdi.
Benim sadık yarım kara topraktr.	Benim sadık yarım kara topraktr.
(...)	(...)

Âşık Veysel Satıroğlu, Dostlar Beni Hatırların, s. 128

Görsel 5.2

? Âşık Veysel toprağı neden sadık yâr olarak adlandırmıştır?

? Âşık Veysel'e göre toprağın bize kazandırdıkları nelerdir? Örnekler veriniz.

Image 15. Literary Genre Used in the 7th Grade Textbook/ Theater Play, Poem (Azer, 2021).

A section from the story titled “Değirmenimden Mektuplar” was given in the subject “Production Tools from Past to Present”. The students were asked the questions “What are the reasons for mills to be replaced by factories? What methods did people use to turn their wheat into flour before the mills? How did the expansion of factories affect people's lives? Discuss.” questions were asked. Therefore, it can be said that the literary genre used was appropriate for the learning objective of SB.7.5.2. (Evaluates the effects of developments in production technology on social and economic life.), and the value desired to be attained by the students (diligence). The image of the literary genre used in the book is given below.

Ah efendim, bizim memleket eskiden bugün- kü gibi ölü, sesi kısılmış bir yer değildi. Eskiden bu- rada değirmencilik öyle işlek bir sanattı ki çepeçey- re on fersahlık yerden çiftçiler öğütülecek buğdayı bize getirirlerdi. Köyü saran tepeler yel değirmenle- ri (Görsel 5.6) ile kaplıydı. Sağda solda rüzgâr esince çamların üstünden, dönen kanatlarla, yollar boyun- ca inip çıkan çuval yüklü eşek katarlarından başka bir şey görünmezdi. Bütün hafta yukarıdan gelen kurbac seslerini, kanat tıkırtısını, değirmenci çırak- larının deh sesini dinlemek ne hoştu!..

Ne yazık ki Parisli birkaç Fransız'ın aklına Paraskon (Praskon) Yolu üzerinde bir ün fabrikası kurmak geldi. Bilirsiniz ya "Eskinin alıcısı olmaz." derler. Bizimkiler de buğdaylarını fabrikaya göndermeye başla- dılar. Zavallı yel değirmenleri, böylece işsiz kaldı. Başlangıçta, bir süre dayanmaya yeltendiler. Ama fabrika daha güçlü çıktı ve hepsine topu attırdı... Artık o küçükçik eşekler gelmez oldu... Sonunda bir gün belediye bu yarıntları yerle bir ettirdi ve yerlerine asfaltlar ve zeytin ağaçları dikildi.

Bu bozgun havası içinde, bir tek değirmen kafa tutuyor; tepenin üstünde, fabrikacılara inat, boyuna dö- nüp duruyordu. Bu Cornille (Kornil) Usta'nın değirmeniydi. İşte şu anda içinde bulunduğumuz değirmen!..

Alphonse Daudet (Alfons Duah, Fransız), Değirmenimden Mektuplar, s. 16-17

Görsel 5.6: Yel değirmeni

? Değirmenlerin yerini fabrikaların almasının sebepleri nelerdir?

? Değirmenden önce insanlar buğdaylarını un haline getirmek için hangi yöntemleri kullanmışlardır?

? Fabrikaların yaygınlaşması insanların yaşamlarını nasıl etkilemiştir? Tartışınız.

Image 16. Literary Genre Used in the 7th Grade Textbook/Story (Azer, 2021).

Information about the ahis (members of Turkish-Islamic guild) from the work “*Büyük Dünya Seyahatnamesi* (The Great World Travel Book)” was given on page 166 in the subject of “Vocational Institutions”. In the activity, the question “Why is it important to keep the Ahi culture alive?” was asked. In this context, it can be said that the literary genre used was appropriate for the learning objective of SB.7.5.4. (Recognizes the institutions that have played a role in providing profession and professional ethics in Turks throughout history.), and the values desired to be attained by the students (solidarity, honesty, diligence).

In the activity on page 190 in the subject "Atatürk and Democracy", Atatürk's words about the transition to a multi-party democratic life from the work titled “*Fethi Okyar’ın Anıları* (Memoirs of Fethi Okyar)” were included. Then, the students were asked the questions “Why did Atatürk say this word? Explain. Why does Atatürk want another party to be formed to oppose his own party? Please explain. What is the relationship between political parties and democracy? Please explain.”. Thus, in this context, it can be said that the literary genre used was appropriate for the learning objective of SB.7.6.2. (Explains Atatürk's contribution to Turkish democracy.). However, this literary genre was not found to be appropriate for the related value (peace). The image of the literary genre used in the book is given below.

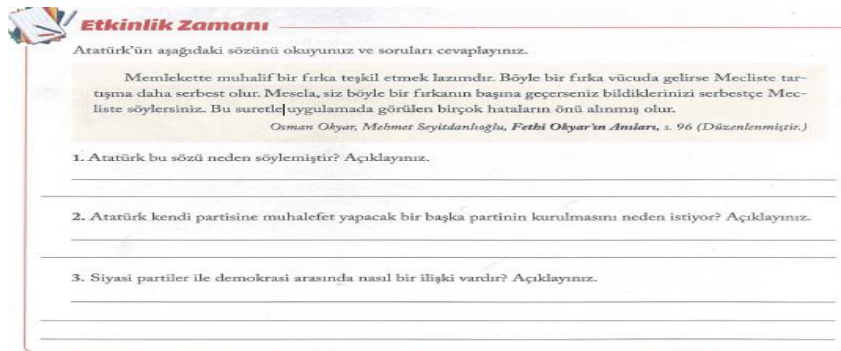

Image 17. Literary Genre Used in the 7th Grade Textbook/Memoir (Azer, 2021).

Table 4. Findings Regarding the Distribution of Literary Genres According to Learning Domains and Grade Levels

	5 TH GRADE	6 TH GRADE	7 TH GRADE
Learning Domain	Literary Genre Used	Literary Genre Used	Literary Genre Used
Individual and Society	-	Proverb	Story, Poem and Theatre Play
Culture and Heritage	folk song	Epic	Moment, Folk Song and Travel Book
People, Places and Environments	Poem	-	Proverb, Poem, and Novel
Science, Technology and Society	-	-	Proverb
Production, Distribution and Consumption	Biography		Theatre Play, Poem, Story and Travel Book
Active Citizenship	Poem	-	Memoir
Global Connections	Novel, Story and Poem	-	-

According to Table 4, five different literary genres (folk song, poem, biography, novel, and story) were used in the 5th grade textbook. No literary genres were included in the learning domains of Individual and Society and Science, Tecnology and Science.

As seen in Table 6, in the 6th grade textbook, two different literary genres (proverb and epic) were used, one in the learning domain of Individual and Society and one in the learning domain of Culture and Heritage. There was no literary genre used in the other learning domains.

Eight different literary genres (story, poem, theater play, memoir, folk song, travel book, proverb, and novel) were used in the 7th grade textbook. Also, there were no literary genres included in the learning domain of global connections.

Furthermore, among the literary genres, poem was used the most at all grade levels (6). Poem was followed by the literary genres of story (3), proverb (3), theater play (2), memoir (2), folk song (2), travel book (2), novel (2), biography (1), and epic (1) respectively.

Among the learning domains, literary genres were used the most at all grade levels in the learning domains of Culture and Heritage (5) and Production, Distribution and Consumption (5). These learning domains were followed by Individual and Society (4), People, Places, and Environments (4), Global Connections (3), Science, Technology, and Society (1), and Active Citizenship (1), respectively.

CONCLUSION and DISCUSSION

The present study determined the appropriateness of the literary genres used in 5th grade, 6th grade, and 7th grade Social Studies textbooks in terms of learning objectives, content, and values and identified their distribution according to grade levels and learning domains.

In the 5th grade textbook, the literary genres of folk songs, poems, biography, novels, and stories were used. Poems were used the most at this grade level.

The literary genres used in the 6th grade textbook were only proverbs and epics. The study results showed that literary genres were used very little at this grade level. Similarly, Görmez (2018) stated in his study that literary genres were not sufficiently included in the 6th grade social studies textbook.

However, the variety of the literary genres used in the 7th grade textbook increased. In fact, literary genres such as story, poem, theater play, memoir, folk song, travel book, proverb, and novel were included in the textbook. At this grade level, poem and travel books were the literary genres that were mainly used, and many examples from travel books were included.

While biography was included in the 5th grade textbook and epic was included in the 6th grade textbook, theater play, memoir, and travel book were included in the 7th grade textbook. Parallel to the results of the present study,

Kaymakçı (2013) stated that the travel book was less preferred in the 4th and 5th grades but it was used a lot in the 6th and 7th grades. In their study, Aktin and Karaçalı Taze (2021) determined that the literary genres used in the 7th grade textbook were mostly travel books and miniatures. Also, the results of the study conducted by Yancı Evcı (2021) were in line with the results of the aforementioned studies. Yancı Evcı (2021) expressed that many travel books were included in the textbooks, especially in the 7th grade.

The present study revealed that the most frequently used literary genre at all grade levels was poetry. However, Kaymakçı (2013) concluded that the literary genre used the most in the textbooks was story, and Subaşı and Çakmak (2018) concluded that the literary genre used the most in the 4th, 5th, 6th, and 7th grade textbooks was travel book. Thus, the conclusion reached regarding the most used literary genre in 5th, 6th, and 7th grade textbooks in the present study differs from the conclusions of previous studies.

In addition, it was determined that the least amount of literary genres was used in the 6th grade textbook, whereas the most amount of literary genres was used in the 7th grade textbook. Similar to these results, Aktin and Karaçalı Taze (2021) concluded that literary genres were mostly used in the 7th grade social studies textbook. Also, the present study revealed that the learning domains where literary genres were used the most were "Culture and Heritage" and "Production, Distribution, and Consumption". Furthermore, according to the results of the present study, there were no literary genres used in the learning domains of "Individual and Society" and "Science, Technology and Society" in the 5th grade textbook, in the learning domains of "People, Places, and Environments", "Science, Technology, and Society", "Production, Distribution, and Consumption", "Active Citizenship", and "Global Connections" in the 6th grade textbook, and in the learning domains of "Global Connections" in the 7th grade textbook. Thus, there was not a balanced distribution of literary genres at all grade levels according to learning domains and subjects. There are previous studies that had similar results. In his study, Açık (2014) stated that while in some units in the 6th and 7th grade social studies textbooks, literary genres were included a lot, some units did not include literary genres at all. Therefore, Açık (2014) concluded that there was a problem in the distribution of the literary genres used. Similarly, in his study, Özer (2016) put forth that the literary genres were not distributed equally.

The present study also determined that the literary genres reviewed in the 5th grade textbook in terms of learning objectives, content and values were appropriate for the realization of the learning objectives, contents and values. Only the literary genres of novels, stories, and poems used in the subject "Gift from the Past to the Future: Common Heritage" were found to be detached from the content of the subject and the poem used in the subject "Natural Disasters and Their Effects" was not appropriate for the values desired to be attained by the students.

The literary genres in the 6th grade textbook were determined to be appropriate for the learning objectives, contents and values.

In addition, the literary genres in the 7th grade textbook were found appropriate for the learning objectives and content of the subject. However, the shadow play (Hacivat and Karagöz) in the subject "Positive Communication,

Happy Individual, and Society", the memoire in the subject "The Establishment of the Ottoman Empire", the memoire in the subject "Reform Movements in the Ottoman Empire" and the memoire in the activity in the subject "Atatürk and Democracy" were determined not appropriate for teaching of the related values.

The present study concluded that the literary genres used were appropriate at all grade levels for realizing the learning objectives. However, it was determined that certain literary genres used in the 5th and 7th grade textbooks were not appropriate in terms of subject content and transference of values. Considering the importance of social studies in the transference of value, it is believed that it will be beneficial to include literary genres appropriate for the content of the subject and the transference of values. In the literature, there are studies that support this result. As a matter of fact, in his study, Özer (2016) stated that the associations with literary products in the Social Studies Curriculum are insufficient, that more subjects should be associated with literary products, and that the skill and value dimensions of the literary genres that can be used are not properly examined. Also, Kolaç and Özer (2018) and Sevinç (2018) expressed in their studies that value transfer through literary products is important in teaching social studies. In his study, Oruç (2009a) concluded that when literary genres are used effectively and appropriately in learning environments, they will contribute to the development of students.

RECOMMENDATIONS

Poems and folk songs were included in the examined books the most. Other literary genres appropriate for the learning objectives, contents and values can also be included. In the study, it was determined that literary genres were given a lot of space in some learning domains, while others were not included at all. Therefore, the distribution of literary genres in textbooks can be made in a more balanced way.

Sample activities can be included on how the subjects can be taught through literary genres. In addition, besides the literary genres included in the textbooks, the names of other genres that can be used in teaching the related subjects can also be included. This can help practitioners to choose teaching materials and design activities that are appropriate for the characteristics of the school they work in, the resources they have, and the socioeconomic status of the students.

ETHICAL TEXT

"In this article, journal writing rules, publication principles, research and publication ethics rules, journal ethics rules were followed. The author is responsible for all kinds of violations related to the article. The article is a research that does not require ethics committee approval."

Author(s) Contribution Rate: In this study, the contribution rate of each researcher to the study is equal.

REFERENCES

- Açık Ü. (2014). 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında çocuk edebiyatı ürünlerinin incelenmesi (Tez No.375792). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi-Aydın]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aktın K. & Karaçalı Taze H. (2021). Use Of Literary Products And Other Printed Works In Social Studies Textbooks, *Intenational Journal of Eurasian Education and Culture*, 6(13), 984-1027. DOI= 10.35826/ijoec.400
- Arslan, E. (2014). Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan hikâye anlatım yönteminin akademik başarıya etkisi (Tez No. 376440) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi-Gaziantep]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ata, B. (2000). Tarih öğretiminde bir araç olarak: Tarihi romanlar. *Türk Yurdu Dergisi*, 20, 153-154.
- Azer, H. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı*. Ekoyay Yayıncılık.
- Bacak, S. (2008). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrenenlerin akademik başarı ve yaratıcılıklarına etkisi (Tez No. 228781) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi-Manisa]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Beldağ, A. & Aktaş, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî eser kullanımı: Nitel bir çalışma. *EÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 953-981 DOI= 10.17556/jef.72887
- Bircan, T. Ş. & Arıdil, Ş. (2010, 16-18 Haziran). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde bir edebi ürün olarak "şiir" kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. [Sözlü bildirinin yayınlanmamış, genişletilmiş hali]. I. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu
- Bowen, G. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method, *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. DOI:10.3316/QRJ0902027.
- Bölücek, B. (2008). *Sosyal bilgiler öğretiminde türkülerden yararlanmanın öğrencilerin akademik başarısına etkisi* (Tez No. 218904) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Büyükkaragöz, S. & Çivi, C. (1999). *Genel öğretim metotları öğretimde planlama uygulama*. Beta Yayıncılık.
- Chuang, C.W., Hwang, G.J., & Tsai, W.J. (2018). A peer tutoring-based concept mapping approach to improving students' learning achievements and attitudes for a social studies course. *International Journal of Online Pedagogy and Course Design (IJOPCD)*, 8 (1), 12.
- Combs, M. & Beach, J. D. (1994). Stories and storytelling: Personalizing the social studies. *The Reading Teacher*, 47 (6), 464-471.
- Çelik, M. E. & Dolanbay, H. (2021). 8. sınıf inkılap tarihi ders kitabının edebi eserler açısından değerlendirilmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (3), 69-81.
- Çelikan, Ş. (2005). *Görsel materyallerin 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi tarih ünitelerinde kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri* (Tez No. 159437) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Çencen, N. (2010). *11. sınıf Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarih öğretmenlerinin edebî ürün kullanımına ilişkin görüşleri* (Tez No. 279725) [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çetışli, İ. (2006). Edebiyat eğitiminde edebî metnin yeri ve anlamı. *Millî Eğitim Dergisi*, 34 (169).
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/470207>
- Davis III, J. C. & Palmer, J. (1992). A strategy for using children"s literature to extend the social studies curriculum. *Social Studies*, 83 (3), 125-128.
- Demir, S. B. (2011). *Sosyal bilgiler öğretim programına göre tasarlanmış hikâyelerin etkililiği* (Tez No. 279899) [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Doğan, Y. & Tuğ, O. (2017). Uluslararası sınavlarda başarılı ülkeler ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1, 56-79
Erişim Adresi. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/405508>
- Gevenç, S. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde fıkraların kullanımı* (Tez No. 357544) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Görmez, E. (2018). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebî eserler üzerine bir inceleme. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)* 5 (30), 4291-4296.
- Güçlü, İ. (2019). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Yayınları.
- Gülüm, K. & Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (Örnek bir çalışma). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (26), 112-127.
- Harut, S. B. (2021). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı*. Ata Yayıncılık.
- Hayta, N. Şahin, M. Cemaloğlu, N. Karabağ, G. Tütüncü Oğuzoğlu, D. & Köksal, H. (2003). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu, Tarih 9-12*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Johannessen, L. R. (2003). Making history come alive with the nonfiction literature of the Vietnam war. *Social Studies*. 94 (4), 171-179.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin.
- Kaya, R. & Güven, A. (2012). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının işlenişı ve tarihin değeri ile ilgili görüşleri. *Turkish Studies*, 7 (2), 675-691.
- Kaymakçı, S. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 230-25.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170- 189.
- Kolaç, E. & Özer, H. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı ve değer aktarımındaki katkılarına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2629-2655.
- McGowan, T. & Guzzetti, B. (2004). Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi (Çev: Ahmet Doğanay), *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(11), 35-44.

- MEB (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine...* Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (Basın Toplantısı için hazırlanmıştır.) Ankara, 18 Temmuz 2017.
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler öğretim programı*. Ankara. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi*. S. Akbaba Altun, & A. Ersoy (Çev. Ed.). Pegem Akademi.
- NCSS. (1993). *The social studies professional*. Washington DC: National Council for the Social Studies.
- Ocak, A. Y. (1997). *Kültür tarihi kaynağı olarak menâkıbnâmeler: Metodolojik bir yaklaşım*. Türk Tarih Kurumu.
- Oruç, S. (2009a). Sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitaplarında edebî ürünler. *TSA / Yıl: 13 (2)*, Ağustos, 9-24.
- Oruç, Ş. (2009b). "Metaphor components and usage in the fourth grade social studies textbook". *Procedia Social and Behavioral Sciences 1, World Conference on Educational Sciences 2009*.
- Oruç, Ş. & Erdem, R. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 30*, 215-229.
- Özer H. (2016). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı ve değer aktarımındaki katkılarına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri*, (Tez No.458638). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Öztürk, C. & Otluoğlu, R. (2002). Sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 15*, 173-182.
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö. & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi, *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 4(1)*, 227-250.
- Sevinç A. (2018). *5. sınıf sosyal bilgiler dersinde yazılı edebî ürün kullanımına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri*, (Tez No.514996). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi-Elazığ]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Subaşı, Y. (2017). *Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarında edebî ürünlerin kullanımı* (Tez No. 485895). [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Subaşı Y. & Çakmak M. A. (2018). İki Ülkenin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebî Ürünler, *International Social Sciences Studies Journal, 4(26)*, 5792-5803. DOI=10.26449/ssj.1044
- Şahin, E. (2021). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı. Anadol Yayıncılık.
- Tan-Şişman, G. & Akkaya, G. (2017). Ortaöğretim dokuzuncu sınıf matematik ders kitaplarının öğretim programına uygunluğu açısından incelenmesi, *PAU Eğitim Fakültesi Dergisi (42)*, 1-14. <http://dx.doi.org/10.9779/PUJE806>
- Tekgöz, M. (2005). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde edebiyat temelli öğretim yönteminin öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi* (Tez No. 205905) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi-Adana]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tindall, L. C. (1996). A comparison of teaching social studies using a traditional textbook approach versus using a literature based approach (ERIC Document Reproduction Service No. ED 401 198).

- Top, M. (2009). *İlköğretim 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde edebî ürünlerin kullanımının öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi* (Tez No. 250809) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Turan, S. 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının disiplinlerarası yapısının incelenmesi. *Sosyal Bilgilerde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 166-190.
- Ulusoy, K. (2008). Sosyal Bilgilerde Ders Kitapları. Bayram Tay ve Adem Öcal (Ed). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (ss. 191-216). Pegem Akademi.
- Ünlü, İ. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders materyali olarak edebî ürün kullanımına yönelik görüşleri. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7 (22), 120-136.
- Yancı, Ü. & Evcı, N. (2021). 2005-2018 sosyal bilgiler öğretim programları ve sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan seyahatnamelerin değerlendirilmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*. 10 (1), 371-391.
- Yeşilbursa, C. C. ve Sabancı, O. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımına ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 19-33.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 8. Baskı, Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A. (1996). Disiplinlerarası öğretim kavramı ve programlar açısından doğurduğu sonuçlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 12, 89-94.

SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA YER ALAN EDEBÎ TÜRLERİN KAZANIM, İÇERİK VE DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

öz

Araştırmanın amacı; sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebî türlerin kazanım, içerik ve değerler açısından uygunluğunu saptamak; sınıf düzeyleri ve öğrenme alanlarına göre dağılımını tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda 5, 6 ve 7. sınıf düzeylerinde olmak üzere toplam 3 adet ders kitabı incelenmiştir. Nitel yaklaşımın benimsendiği bu araştırma, doküman incelemesi yöntemi ile yürütülmüş ve veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonunda; 5. sınıf ders kitabında yer alan “Geçmişten Geleceğe Armağan: Ortak Miras” konusunda kullanılan roman, hikâye ve şiir türlerinin dışında, tüm sınıf düzeylerinde kullanılan edebî türlerin ve bu türler üzerinden hazırlanan etkinliklerin ilgili kazanımları gerçekleştirmeye, konunun içeriğine ve öğrencilerin sahip olması istenilen değerleri kazandırmaya uygun olduğu; en fazla edebî türün 7. sınıf ders kitabında; en az edebi türün 6. sınıf ders kitabında yer aldığı; tüm sınıf düzeyleri toplamında en çok kullanılan edebî türün şiir olduğu; en fazla edebî türün kullanıldığı öğrenme alanlarının ise; Kültür ve Miras ile Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanlarının olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonunda yararlanılan edebî türlerin ve bu türler üzerinden hazırlanan etkinliklerin ilgili kazanımları gerçekleştirmeye uygun olduğu; 5. ve 7. sınıfta kullanılan bazı edebî türlerin ise ilgili konu içeriklerine ve değerlere uygun olmadığı; en fazla edebî türün kullanıldığı öğrenme alanlarının “Kültür ve Miras” ile “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanlarının olduğu; 5. sınıf ders kitabında “Birey ve Toplum” ile “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarında; 6. sınıf ders kitabında “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, “Etkin Vatandaşlık” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında; 7. sınıf ders kitabında “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında herhangi bir edebî türe yer verilmediği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler ders kitabı, Sosyal Bilgiler öğretimi, edebi tür

GİRİŞ

Dünyada ve Türkiye’de yaşanan sosyokültürel, bilimsel ve teknolojik alandaki hızlı değişim ve gelişmelerle birlikte, öğrencilerin gelecekte sahip olmaları gereken vasıflar ve nitelikler de değişmiştir. İçerisinde bulunduğumuz çağda, öğrencilerde bulunması gereken temel bilgi, beceri ve değerlerin yanı sıra bunları edinme sürecindeki farkındalıkları da önem arz etmektedir. Ayrıca öğrencilerin edindiği bu özellikleri hayatın farklı alanlarında kullanabilmesi için iyi bir donanım ve altyapıya sahip olmaları da bir diğer gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, hem çağın gereklerini karşılayabilecek bireylerin yetiştirilmesi hem de daha donanımlı bir gelecek neslin yetişmesi için öğretim programlarının yenilenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu nedenle 2018 yılında mevcut öğretim programları, öğrenme-öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler doğrultusunda çağın gerekliliklerini, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yenilenmiştir. Öğretim programları, öğretmen rehberliğinde öğrencilerin edinmesi hedeflenen temel bilgi ve beceriler çerçevesinde (MEB, 2017), geçmişten günümüze eğitimi şekillendiren en önemli yol gösterici kaynaklardır. Öğretim programları, belli bir öğretim basamağında bulunan çeşitli sınıflarda ve derslerde okutulmak istenen konuları; bu konuların amaçlarını, ders ve sınıfa göre haftada kaç saat okutulacağını ve öğretim yöntemlerini gösteren kılavuzdur (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999). Öğretim programları bireyi içinde yaşadığı toplumun etkin birer üyesi yapmayı amaçlamaktadır. Böylece birey, gelişmeleri yakından izleyebilir ve karşılaştığı sorunların üstesinden kolaylıkla gelebilir (Bircan ve Arıdil, 2010).

Bireyleri topluma, geleceğe, hayata, değişime, gelişime, teknolojiye, bilime hazırlamak gibi birçok amacı bünyesinde bulunduran Sosyal Bilgiler öğretim Programında bu amaçlara ulaşabilmek için de disiplinlerarası yaklaşımın bir gereği olarak birçok sosyal bilim disiplinlerinden yararlanılmaktadır (Turan, 2019). Disiplinlerarası yaklaşım, değişik bilgi alanları arasındaki ilişkileri vurgulayan, öğrencinin hayatı bütünüyle görmesini sağlayan, disiplinler arasındaki iç ilişkiyi gösteren, diğer konu alanları ile entegrasyonu mümkün kılan yaklaşım ve öğretim tarzıdır (Tanner ve Tanner, 1980’den aktaran: Ata, 2000). Disiplinlerarası yaklaşım "bir kavramın, konunun, problemin ya da tecrübenin incelenmesi için birden fazla disiplinin yöntem ve bilgisini bilinçli bir biçimde işe koşan program anlayışı" (Jacobs 1989’dan aktaran: Yıldırım, 1996) olarak da tanımlanmaktadır. Bu anlayışın sosyal bilgiler derslerinde kullanılması öğrencilere önemli katkılar sağlayabilir. ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi’ne göre (NCSS) sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterlikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla bir araya getirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır (NCSS, 1993). İlkokulda sosyal bilgiler, öğrencilerin öğrendiklerini günlük yaşamlarında uygulayabilmeleri için öğrenme alanlarının farklı teori ve ilkeler kullanılarak bütünleştirilmesi gereken disiplinlerarası bir konudur (Chuang vd. 2018).

Öğrencilerin sınıf içinde öğrenmek zorunda oldukları birçok konunun disiplinlerarası bir niteliği bulunmaktadır. Bu konular, sadece bir disiplin ya da ders ile öğretilmeye çalışıldığında anlamlı ve etkili sonuçlar elde edilemeyebilir (Yıldırım, 1996). Bu nedenle her dersin kendi dışındaki alanların yöntemlerinden ve ürünlerinden yararlanması eğitim-öğretim sürecine yeni bir soluk getirecektir (Çelikcan, 2005; Kaya ve Güven, 2012). Nitekim öğrencilerin etkinlikler yoluyla öğrendikleri konuların daha kalıcı olduğu ve öğrencilerin dersten daha fazla zevk

aldıkları bilinmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamak ve dersten zevk almalarına yardımcı olmak için mutlaka farklı disiplinlerden yararlanılması gerekmektedir (Bircan ve Arıdil, 2010). Ancak sosyal bilgiler dersi, öğrenci aktifliğinin az olduğu ve ders materyali kullanma konusunda eksikliklerin tespit edildiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelikcan, 2005; Kaya ve Güven, 2012). Pek çok materyalin ve etkinliğin kullanılabilceği veri akışına sahip olmasına rağmen bu yönü göz ardı edilmektedir (Bircan ve Arıdil, 2010).

Sosyal bilgilerin en önemli özelliği disiplinler arası bir çalışma alanı olmasıdır. Nitekim bu disiplinlerden edebiyat ile sosyal bilgiler arasındaki ilişki özellikle dikkate değerdir. Sosyal bilgiler dersi, insan ve insan ilişkilerini konu edindiği için insanların duygu, düşünce ve hayallerini anlatmalarına olanak tanımakta bu da edebî türlerin kullanılmasının gerekliliğini ortaya çıkarmakta ve bu durum edebiyat ile sosyal bilgiler alanını ortak bir hedefte buluşturmaktadır (Çetişli, 2006). Sosyal bilgiler derslerinde edebî türlerin kullanımı ulaşılmak istenen hedefleri desteklemektedir (Fredericks, 2007'den aktaran: Beldağ ve Aktaş, 2016).

Sosyal bilgiler dersinde özellikle edebiyatın duygu ağırlıklı gücünden yararlanılması öğrencilerde farklı davranış ve öğrenme alanlarının gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda edebî türlerden yararlanılmasında fayda vardır (Öztürk ve Otluoğlu, 2002). Çünkü edebî türler, sosyal bilgiler öğretiminin en canlı ve temel öğretim materyalleridir (Oruç, 2009a). İnan'a (1938'den aktaran: Ocak, 1997) göre edebî türler "kazılarda elde edilen çanak çömleklerden daha mühimdirler; çünkü bunlar toprak altında ölü kalan kırıntılar değil, cemiyetin ruhunda binlerce yıl yaşayan vesikalardır." Kavcar (1999), edebî türlerin insanın iç dünyasını yumuşattığını; iyilik, dostluk, hoşgörü, bağışlama, dayanışma, çalışkanlık, dürüstlük gibi değerleri geliştirip pekiştirdiğini; iyiye, güzele ve doğruya yönelme ve yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunduğunu ve insanları bunlar doğrultusunda eğittiğini ifade etmektedir. Edebî türlerin eğitim-öğretimde etkili bir şekilde kullanılması konuları somutlaştırarak daha iyi anlaşılmasına; öğrencilerin anlama, yorumlama, analiz yapma, farklı bakış açılarını görme, empati kurma becerilerinin gelişmesine, millî ve evrensel değerleri kazanmalarına yardımcı olmaktadır (McGowan and Guzzetti, 2004). Ayrıca edebî türlerin kullanımı öğrencilerin derse olan ilgisini artırmakta, okuma alışkanlığını etkilemekte, derse katılımı artırmakta, öğrenilenleri zihinde canlandırmakta, rahat bir anlatıma yardımcı olmakta ve öğrenilenleri kolay hatırlamayı sağlamaktadır (Tekgöz, 2005). Bu nedenle son zamanlarda eğitimciler, edebiyat ve sosyal bilgiler arasında güçlü bir bağ olduğunu vurgulamaya başlamışlardır (McGowan and Guzzetti, 2004).

Literatür incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde edebî türlerin kullanımına ilişkin pek çok araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretiminde edebî türlerin kullanımına ilişkin öğrenci başarısını çeşitli değişkenler açısından inceleyen araştırmalar (Arslan, 2014; Bacak, 2008; Bölücek, 2008; Combs ve Beach, 1994; Davis ve Palmer, 1992; Demir, 2011; Gevenç, 2014; Gülüm ve Ulusoy, 2008; Johennesen, 2003; Oruç ve Erdem, 2010; Öztürk ve Otluoğlu, 2002; Tekgöz, 2005; Tindall, 1996; Top, 2009) şeklinde; sosyal bilgiler öğretiminde edebî türlerin kullanımının öğrenci, öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirildiği araştırmalar ise (Beldağ ve Aktaş, 2016; Bircan ve Arıdil, 2010; Çencen, 2010; Kolaç ve Özer, 2018; Ünlü, 2016; Yeşilbursa ve Sabancı, 2015) şeklinde özetlenebilir. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebî türlerin

incelenmesi/değerlendirilmesi/kullanılma durumuna (Oruç 2009a, Kaymakçı 2013, Görmez 2018; Subaşı, 2017; Yancı ve Evcı, 2021) ilişkin araştırmaların da mevcut olduğu görülmektedir. Ayrıca 8. sınıf inkılap tarihi ders kitabının edebî eserler açısından değerlendirilmesinin yapıldığı bir araştırma da bulunmaktadır (Çelik ve Dolanbay, 2021). Yapılan bu çalışmaların çoğunda edebî türlerin sosyal bilgiler derslerinde kullanılmasının, dersin amaç ve kazanımlarını gerçekleştirmede son derece önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar başlığı altında: “Efsane, destan, masal, atasözü, halk hikâyesi, türkü ve şiir gibi türlerden yararlanılarak sosyal bilgiler dersi edebî ürünlerle desteklenmelidir. Öğrenciler; konuları sevdirecek roman, tarihî roman, hikâye, hatıra, gezi yazısı ve fıkra gibi edebî ürünler okumaya teşvik edilmelidir. Ayrıca uygun görülen kazanımlar resim, musiki, minyatür, gravür, hat, heykel, mimari, tiyatro, sinema gibi geleneksel veya modern sanat ürünleriyle desteklenmelidir” ifadesi geçmektedir. Buna ek olarak, SB.4.3.5. numaralı “Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. Türkiye’nin Siyasi ve Fiziki Haritası öğrencilerle birlikte incelenir. Bu kazanım işlenirken şiir, hikâye, destan gibi edebî ürünlerden yararlanır.” ile SB.6.2.1. numaralı “Orta Asya’da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasi, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. Destan, yazıt ve diğer kaynaklardan yararlanır” (MEB, 2018) kazanımlarının da öğretim programında yerini aldığı görülmektedir.

Öğrenme-öğretme sürecinde, bilgiyi öğrencilere aktarmada ve öğretmede, öğrenciye yol göstermesi açısından en çok tercih edilen materyallerin başında, vazgeçilmez unsur ve en temel öğretim materyalleri olarak ders kitapları gelmektedir (Tan-Şişman ve Akkaya, 2017; Doğan ve Tuğ, 2017; Hayta vd. 2003). Ders kitapları her ülkenin milli menfaatleri doğrultusunda oluşturulan öğretim programlarıyla amaca ulaşılabilmesi için düzenlenen eğitim materyalleridir. Böyle önemli bir işlevi üstlenmiş olan ders kitaplarının amacına hizmet edebilmesi için birtakım yeterliklere sahip olmaları gerekmektedir (Doğan ve Tuğ 2017).

Eğitim alanında kullanılan materyaller, zamana, mekâna, bilimsel ve teknolojik gelişmelere göre değişim göstermektedir. Buna bağlı olarak ders kitapları da değişip gelişmektedir (Ulusoy, 2008). Sosyal bilgiler ders kitapları da 2018 yılında güncellenen öğretim programından sonra yenilenmiştir. Yenilenen ders kitaplarında edebî türlerin kullanıldığı görülmektedir. Bu kitaplarda edebî türlerin kullanımı da büyük bir zenginlik sağlamaktadır (Oruç, 2009a).

Sosyal bilgiler öğretim programının uygulama esaslarında edebî türlerden faydalanılmasının gerekliliğine vurgu yapılması ve kazanımlarında yer verilmesi kadar bu türlerin gerçekleştirilmek istenilen kazanımlara, kazandırılmak istenilen değerlere ve öğretilmek istenilen içeriklere uygun olması ve ders kitaplarında doğru yerlerde kullanılması da önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu araştırmada 2018 yılında yenilenen ve tüm ortaokullarda okutulmaya başlanan sosyal bilgiler ders kitaplarındaki edebî türlerin; kazanım, içerik ve değerler açısından uygunluğunu saptamak; sınıf düzeyleri ve öğrenme alanlarına göre dağılımını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda sosyal bilgiler 5, 6 ve 7. sınıf ders kitaplarında kullanılan edebî türler; kazanım, içerik ve

değerler açısından uygun mudur?, edebî türlerin sınıf düzeyleri ile öğrenme alanları açısından dağılımı nasıldır? sorularına cevap aranmıştır.

YÖNTEM

Nitel yaklaşımının benimsendiği bu araştırma, doküman incelemesi yöntemi ile yürütülmüştür. Doküman incelemesi yöntemi, araştırmanın veri setini oluşturan birincil veya ikincil kaynak olarak nitelendirilen çeşitli dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilir (Bowen, 2009). Doküman incelemesi, çoğunlukla diğer araştırma yöntemlerini tamamlayıcı nitelikte olmasına rağmen, bağımsız bir yöntem olarak da kullanılabilir (Kıral, 2020). Alanyazınına bakıldığında, doküman incelemesi yapılırken izlenebilecek bir dizi aşamanın olduğu ancak araştırmacıların bu aşamaları farklı şekillerde kategorize ettikleri görülebilir. Bu çalışmada, Forster (1995) tarafından belirlenen aşamalar tercih edilmiştir. Bu aşamalar; dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma şeklinde sıralanabilir (aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Her araştırma yönteminde olduğu gibi doküman incelemesi yöntemi de bazı avantaj ve dezavantajlara sahiptir. Doküman incelemesi yönteminin avantajları şöyle sıralanabilir: Zaman ve maliyet açısından diğer yöntemlere göre daha verimlidir. Araştırmacının kendi seçtiği ortam ve zaman diliminde, istediği şekilde, sınırlarını kendisi belirleyerek araştırmasını özgün bir şekilde yürütmesine imkân sağlar. Görüşme ve gözlem gibi çalışmalarda katılımcıların tepkiselliği sorununa yol açmaz. Araştırmacı ve araştırmaya katılan bireyler arasında doğrudan fiziksel, davranışsal ve duygusal etkileşim olmaz. Araştırmacılara geniş bir zaman diliminde analiz yapma imkânı sunar. Geniş bir örneklem oluşturulmasına olanak tanır (Bowen, 2009; Corbetta, 2003'den aktaran: Kıral, 2020; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Doküman incelemesi yönteminin dezavantajları ise detayların yetersizliği, seçilmişlik ve eksiklik, erişim zorluğu, önyargılı seçicilik, olası yanlılık, yorumlama güçlüğü, standart bir formatın olmaması ve kodlama güçlüğü şeklinde özetlenebilir (Sak vd., 2021). Araştırmanın amacına hizmet etmesi, yazılı materyaller kapsamında değerlendirilen ders kitaplarını incelemeye olanak sağlaması, yukarıda zikredilen avantajlara sahip olması sebebiyle ilgili araştırma doküman incelemesi yöntemi ile yürütülmüştür.

Veri Kaynağı ve Verilerin Toplanması

Doküman, ek bir veri kaynağı olabileceği gibi tek başına bir araştırmanın tüm veri setini de oluşturabilir (Bailey, 1982'den aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmanın veri kaynağını, 2021-2022 eğitim öğretim yılında 5, 6 ve 7. sınıflarda okutulan ve aşağıda açık künyelerine yer verilen özel yayınevlerine ait toplam 3 ders kitabı oluşturmaktadır.

Harut, S. B. (2021). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı. Ankara: Ata Yayıncılık (Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.04.2019 tarihli ve 8 sayılı kurul kararıyla 2019-2020 öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir).

Şahin, E. (2021). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı. Ankara: Anadol Yayıncılık (Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 24.06.2019 tarihli ve 15 sayılı kurul kararıyla 2020-2021 öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir).

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay Yayıncılık (Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.04.2019 tarihli ve 8 sayılı kurul kararıyla 2019-2020 öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir).

İncelenen ders kitapları, amaçlı örnekleme türlerinden birisi olan ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmadaki ölçüt, özel yayınevleri tarafından basılan ve Talim Terbiye Kurulu tarafından okutulmasına izin verilen ders kitaplarında edebî türlerin yer alma durumlarını incelemektir. Doküman incelenmesinde takip edilen aşamalar ve yapılan işlemler şunlardır:

Ders kitapları, bir devlet okulunda görev yapan sosyal bilgiler öğretmeninden temin edilmiştir. Ardından ilgili kitapların kimler tarafından, kaç yılında hazırlandığı, hangi kurul, kurum ve komisyonun incelemesinden geçtiği üç araştırmacı tarafından kontrol edilmiş ve özgün olup olmadıkları hakkında karar verilmiştir. Ders kitapları, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışan kitap yazım komisyonu ve özel yayın evleri tarafından hazırlanmaktadır. Hazırlanan kitaplar, Talim ve Terbiye Kuruluna sunulmaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu Kitap İnceleme Komisyonu, ders kitaplarını içerik, görsellik, dil ve imla açısından incelenmekte ve başarılı görülen kitaplar okutulmaya hak kazanmaktadır (Oruç, 2009b). Bu araştırma kapsamında incelenen kitapların yukarıda zikredilen aşamalardan geçerek onay aldığı ve özgün olduğu tespit edildikten sonra kullanılmasına karar verilmiştir.

Bir sonraki aşamada üç araştırmacı birbirinden bağımsız olarak ilgili ders kitaplarını anlamak ve çözümlmek için karşılaştırmalı bir şekilde inceleme yapmıştır. Yapılan incelemede kitapların ünite temelli hazırlandığı, her ünitenin başında kazanımlara (5. sınıf ders kitabında kazanımlarla kazandırılacak değerlere de yer verilmiş), içerikte çeşitli etkinliklere ve ünite sonunda değerlendirme sorularına yer verildiği tespit edilmiştir.

Son aşamada ise veriler analiz edilmiştir. Verilerin analizi sürecine aşağıda detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada veriler, içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmanın; sosyal bilgiler ders kitaplarında hangi edebî türlere yer verildiğini; bunların, kazanım, içerik ve değerler açısından uygun olup olmadığını; sınıf düzeyleri ve öğrenme alanlarına göre nasıl dağılım gösterdiğini tespit etmeye yönelik olması; dokümanların sistematik olarak çözümlenmesini kapsamaması gibi gerekçelerle verilerin analizinde içerik analizi tekniği tercih edilmiştir. Veriler çözümlenirken, açık içerik kodlaması yapılmıştır. Bu bağlamda, önce hangi

konuda/konularda hangi edebî türe/türlere yer verildiği, edebî türün kullanıldığı konunun/konuların ilgili kazanımları ve verilmek istenilen değerleri tespit edilmiştir. En sonunda kullanılan edebî türün/türlerin konun kazanımlarına, içeriğine ve değerlerine uygun olup olmadığına ilişkin karar verilmiştir. Bu süreçte araştırma verilerinin doğruluğunu ve geçerliliğini sağlamak amacıyla uzman değerlendirmesi ve görüşüne başvurulmuştur.

Ders kitaplarında yer verilen edebî türün niteliğine ilişkin karar verilememesi durumunda uzman görüşü alınmıştır. Edebî türlerin sınıflandırılmasında editörlüğünü Tokcan (2019)'ın yapmış olduğu Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri isimli kitap referans alınmıştır. Araştırmada verilerin geçerliliğini artırabilmek için analiz sürecinde çeşitleme stratejisine başvurulmuştur. Çeşitleme stratejisi, çapraz kontrol etme yoluyla araştırmada yer alan bilgi ve sonuçlara birden fazla prosedürün uygulanmasıdır (Güçlü, 2019). Bu bağlamda üç araştırmacı tarafından bağımsız olarak analiz işlemleri yapılmış, çapraz kontrol etme yoluyla veriler karşılaştırılmış ve bulgular arasındaki tutarlılığa bakılmıştır. Miles ve Huberman'ın (2016, s. 64) önerdiği güvenilirlik formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) kullanılmıştır. Güvenirlik yüzdesi %79.16 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada geçerliliği artırabilmek amacıyla ders kitaplarında kullanılan edebî türlere aynen (ilgili sayfaların fotoğraflarına) yer verilmiştir.

BULGULAR

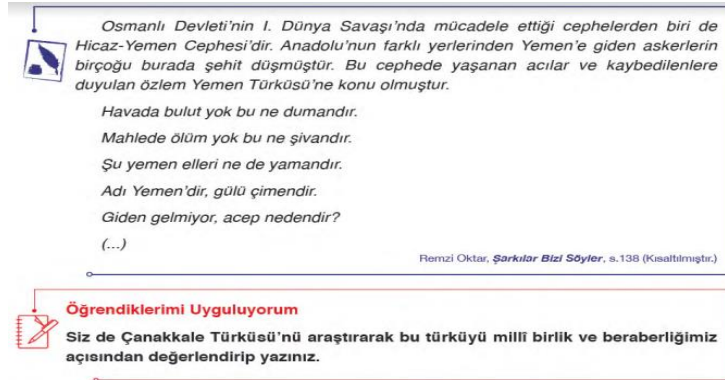
Örnekleme yer alan ders kitapları, içerik analizi ile çözümlenmiş ve bulgular tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Tablo 1. 5. Sınıf Ders Kitabında Yer Verilen Edebî Türlerle Ait Bulgular

Konu	Kazanım	Değer	Edebî Tür
Ortak Değerlerimiz	Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.	Kültürel mirasa duyarlılık, estetik ve saygı	Türkü
Doğal Afetler ve Etkileri	Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.	Doğal çevreye duyarlılık, dayanışma, sorumluluk ve tasarruf	Şiir
Yeni Fikirler Geliştiriyoruz	İşbirliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir.	Sorumluluk, çalışkanlık ve dayanışma	Biyografi
Bizi Biz Yapan Semboller	Milli egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklal Marşına değer verir.	Adalet, yardımseverlik, özgürlük, bağımsızlık ve vatanseverlik	Şiir
Geçmişten Geleceğe Armağan: Ortak Miras	Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	Sevgi, saygı, barış ve kültürel mirasa duyarlılık	Roman, Hikâye ve Şiir

Tablo 1'de görüldüğü gibi "Ortak Değerlerimiz" konusunda edebî türlerden "Türküye" yer verilmiştir. Bu bağlamda sayfa 52'de halk ozanlarımızdan birisi olan Neşet Ertaş'ın bir fotoğrafı konulmuştur. Bu fotoğrafın altında; türkülerin ortak kültürümüzün önemli bir parçası, duygularımızın bir yansıması olduğu vurgulanmış ve toplumsal birliğimizi güçlendiren bir değer olduğu ifade edilmiştir. Sayfa 53'te ise I. Dünya savaşında Hicaz-Yemen Cephesinde çok sayıda şehit verdiğimizize vurgu yapılmış ve bu durumun Yemen Türküsüne konu olduğu ifade edilerek türkünün bazı dizelerine yer verilmiştir. "Öğrendiklerimi Uyguluyorum" başlığı altında ise "Siz de Çanakkale Türküsünü araştırarak bu türküyü millî birlik ve beraberliğimiz açısından değerlendirip yazınız."

şeklinde bir etkinliğe yer verilmiştir. Kullanılan edebî türün ve bu tür üzerinden öğrencilerin yapması istenilen etkinliğin; SB.5.2.4. numaralı “kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder” kazanımına, konunun içeriğine ve kazandırılmak istenilen değerlere (kültürel mirasa duyarlılık) uygun olduğu söylenebilir. Esasında bahsi geçen edebî türün dayanışma değerini kazandırmaya daha uygun olduğu ancak bu değere incelenen kitapta ilgili öğrenme alanı ve üniteye yer verilmediği görülmektedir. Kitapta kullanılan edebî türün aynen alıntısına aşağıda yer verilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nda mücadele ettiği cephelerden biri de Hicaz-Yemen Cephesi'dir. Anadolu'nun farklı yerlerinden Yemen'e giden askerlerin birçoğu burada şehit düşmüştür. Bu cephede yaşanan acılar ve kaybedilenlere duyulan özlem Yemen Türküsü'ne konu olmuştur.

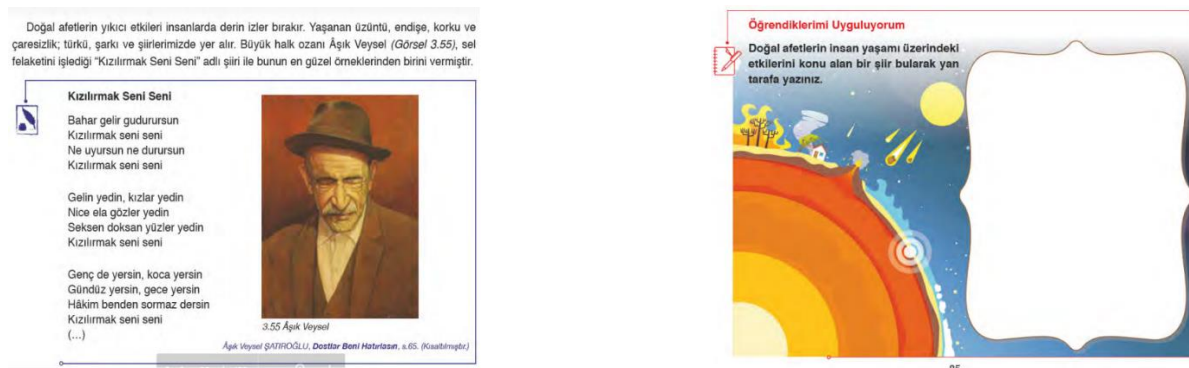
Havada bulut yok bu ne dumandır.
Mahlede ölüm yok bu ne şivandır.
Şu yemen elleri ne de yamandır.
Adı Yemen'dir, gülü çimendir.
Giden gelmiyor, acep nedendir?
(...)

Feriz Oktar, *Şarkılar Bizi Söyler*, s.138 (Kısaltılmıştır.)

Öğrendiklerimi Uyguluyorum
Siz de Çanakkale Türküsü'nü araştırarak bu türküyü millî birlik ve beraberliğimiz açısından değerlendirip yazınız.

Görsel 1. 5. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Türkü (Harut, 2021)

Tablo 1'de görüldüğü gibi “Doğal Afetler ve Etkileri” konusunda edebî türlerden “Şiir” kullanılmıştır. Bu bağlamda sayfa 83'te doğal afetlerin insanlar üzerindeki yıkıcı etkilerine vurgu yapılmış; insanların üzüntü, korku ve çaresizliklerinin türkü, şarkı ve şiirlere konu olduğu ifade edilmiş ve Âşık Veysel'in “Kızılırmak Seni Seni” isimli şiirinin üç kıtasına yer verilmiştir. Öğrendiklerimi Uyguluyorum başlığı altında, “Doğal afetlerin insan yaşamı üzerindeki etkilerini konu alan bir şiir bularak yazınız” şeklinde bir bireysel etkinlik çalışması tasarlanmıştır. Kullanılan edebî türün ve bu tür üzerinden öğrencilerin yapması istenilen etkinliğin; SB.5.3.5 numaralı “Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.” kazanımını gerçekleştirmeye ve konunun içeriğine uygun olduğu ancak kazandırılmak istenilen değerlere (doğal çevreye duyarlılık, dayanışma, sorumluluk ve tasarruf) uygun olmadığı söylenebilir. Kitapta kullanılan edebî türün görseline aşağıda yer verilmiştir.

Doğal afetlerin yıkıcı etkileri insanlarda derin izler bırakır. Yaşanan üzüntü, endişe, korku ve çaresizlik; türkü, şarkı ve şiirlerimizde yer alır. Büyük halk ozanı Âşık Veysel (Görsel 3.55), sel felaketini işlediği “Kızılırmak Seni Seni” adlı şiiri ile bunun en güzel örneklerinden birini vermiştir.

Kızılırmak Seni Seni
Bahar gelir gudurursun
Kızılırmak seni seni
Ne uyursun ne durursun
Kızılırmak seni seni

Gelin yedin, kızlar yedin
Nice ela gözler yedin
Seksen doksan yüzler yedin
Kızılırmak seni seni

Genç de yersin, koca yersin
Gündüz yersin, gece yersin
Hâkim benden sormaz dersin
Kızılırmak seni seni
(...)

3.55 Âşık Veysel
Âşık Veysel ŞATIROĞLU, *Destan Beni Hatırlasın*, s.65. (Kısaltılmıştır.)

Öğrendiklerimi Uyguluyorum
Doğal afetlerin insan yaşamı üzerindeki etkilerini konu alan bir şiir bularak yan tarafa yazınız.

Görsel 2. 5. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Şiir (Harut, 2021)

Tablo 1’de görüldüğü gibi “Yeni Fikirler Geliştiriyoruz” konusunda edebî türlerden “Biyografi” kullanılmıştır. Sayfa 127-128’de yer alan biyografide, Milli Mücadele Hükûmetinin ilk Tarım Genel Müdürü olan Zihni Derin’in; çalışkan, araştırmacı, gözlemci, azimli ve kararlı bir kişilik yapısına sahip olduğu ön plana çıkarılmış, insanlar arasındaki işbirliği ve dayanışmanın başarı elde etmede önemli bir husus olduğuna dikkat çekilmiştir. Biyografi, Zihni Derin’in başarısız olduğu dönem ve sonrası olmak üzere iki kısma ayrılmış. Bu iki kısım arasında “Sizce başarısızlık Zihni Derin’i durdurmuş olabilir mi? Zihni Derin’in kişilik özelliği ile bilim insanlarının ortak özellikleri arasında benzerlik var mı? Bu durumu arkadaşlarınızla tartışınız” şeklinde bir etkinliğe yer verilmiştir. Kullanılan edebî türün ve bu tür üzerinden öğrencilerin yapması istenilen etkinliğin yukarıdaki amacı gerçekleştirmeye; SB.554 numaralı “İşbirliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir.” kazanımına, konunun içeriğine ve kazandırılmak istenilen değere (sorumluluk, çalışkanlık ve dayanışma) uygun olduğu söylenebilir. Kitapta kullanılan edebî türün görseline aşağıda yer verilmiştir.

Görsel 3. 5. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Biyografi (Harut, 2021)

Tablo 1’de görüldüğü gibi “Bizi Biz Yapan Semboller” konusunda edebî türlerden “Şiir” kullanılmıştır. Sayfa 153’te bağımsızlık ve özgürlük kavramları üzerinde durulmuş, bağımsızlık sembollerinden birisi olan “bayrak” teması işlenmiştir. Sayfa 154’te bayrağın Türk milleti nazarındaki anlamı, uyandırdığı duygu ve düşüncelerin neler olduğu ifade edilmiş ve Anadolu’da ortaya çıkan bazı ritüellerin en önemli öznesi olduğuna vurgu yapılmıştır. Yine aynı sayfada Arif Nihat Asya’nın “Bayrak” isimli şiirine yer verilmiş ve “Türk Bayrağı Kanunu” ile ilgili bir araştırma etkinliği sunulmuştur. Sayfa 155’te ise İstiklal Marşı’mızın yazılı hikâyesini konu edinen bir metin ile Bayrağımız ve İstiklal Marşı’mızla ilgili bir etkinlik düzenlenmiştir. Kullanılan edebî türün ve bu tür üzerinden öğrencilerin yapması istenilen etkinliğin; SB.5.6.4 numaralı “Milli egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklal Marşına değer verir.” kazanımını gerçekleştirmeye, konunun içeriğine ve kazandırılmak istenilen değerlere de (Özgürlük, bağımsızlık ve vatanseverlik) uygun olduğu ifade edilebilir. Kitapta kullanılan edebî türün görseline aşağıda yer verilmiştir.

Görsel 4. 5. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Biyografi (Harut, 2021)

Tablo 1’de görüldüğü gibi “Geçmişten Geleceğe Armağan: Ortak Miras” konusunda edebî türlerden “Roman, Hikâye ve Şiir” kullanılmıştır. Sayfa 174’te “edebî eser”in tanımı yapılmış, insanlığın ortak edebiyat mirasına örnek teşkil edebilecek eserlerin dış kapak resimlerine yer verilmiş ve her bir eserin kısa bir tanıtımı yapılmıştır. Kullanılan edebî türlerin SB.5.7.4 numaralı “Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.” kazanımını gerçekleştirmeye ve “kültürel mirasa duyarlılık” değerini öğrencilere kazandırmaya uygun oldukları söylenebilir. Ancak konunun kurgulanışının ve edebî türlerin kullanılma biçiminin uygun olmadığı ifade edilebilir. Bu bağlamda insanlığın ortak miras öğelerinden birisinin kültürel miras olduğu, kültürel miras unsurlarının da taşınabilir ve taşınamaz olmak üzere ikiye ayrıldığı ifade edilmiş ve taşınamaz kültürel miras örneklerine yer verilmiştir. Ardından herhangi bir açıklayıcı ve bağlayıcı bir ifadeye yer verilmeden doğrudan edebî eser tanımı yapılmış ve örnekler sunulmuştur. Burada edebî eserlerin taşınabilir kültürel miras unsuru olduklarına ilişkin bir açıklama yapıp sonra edebî eser konusu ve örnekleri işlenebilirdi. Kısacası kullanılan edebî türlerin bağlamından kopuk bir içerik düzenlemesinin unsuru olarak konu içinde yer aldığı söylenebilir. Ayrıca edebî türlerle ilgili herhangi bir alıştırma ve bunlar üzerinden konunun öğretimini sağlayacak etkinliklere yer verilmemesinin de bir eksiklik olduğu ifade edilebilir. Kitapta kullanılan edebî türün aynen alıntısına aşağıda yer verilmiştir. Kitapta kullanılan edebî türün görseline aşağıda yer verilmiştir.

Yaşanan, görülen, duyulan bir olayın ya da bir duygu ve düşüncenin estetik bir kaygı ile ele alındığı roman, hikâye ve şiir gibi ürünlerin geneline “edebî eser” denir. İşte size insanlığın edebiyat mirasına ait bazı örnekler (Görsel 7.29, 7.30, 7.31):

Görsel 5. 5. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Roman, Hikâye, Şiir (Harut, 2021)

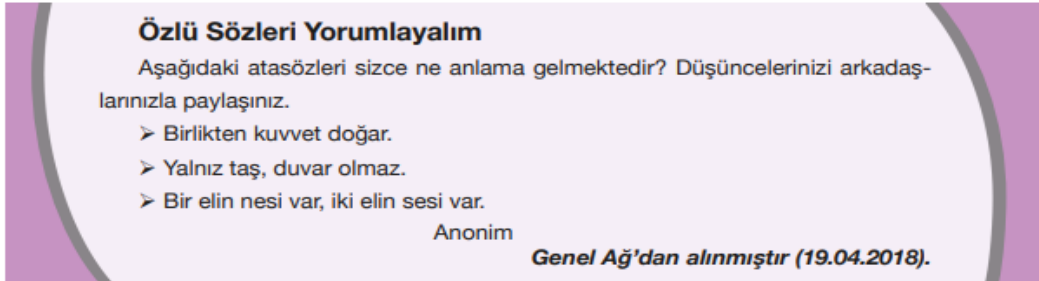
Tablo 2. 6. Sınıf Ders Kitabında Yer Verilen Edebî Türlere Ait Bulgular

Konu	Kazanım	Değer	Edebî Tür
Yardımlaşma ve Dayanışma	SB.6.1.4. Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır.	Dayanışma Yardımseverlik	Atasözü
Orta Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri	SB.6.2.1. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	Kültürel mirasa duyarlılık	Destan

Tablo 2’de görüldüğü gibi “Yardımlaşma ve Dayanışma” konusunda edebî türlerden “Atasözlerine” yer verilmiştir. Bu bağlamda sayfa 23’te “Özlü Sözleri Yorumlayalım” başlığı altında; Aşağıdaki atasözleri sizce ne anlama gelmektedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

- Birlikten kuvvet doğar.
- Yalnız taş, duvar olmaz.
- Bir elin nesi var, iki elin sesi var.” şeklinde bir etkinliğe yer verilmiştir.

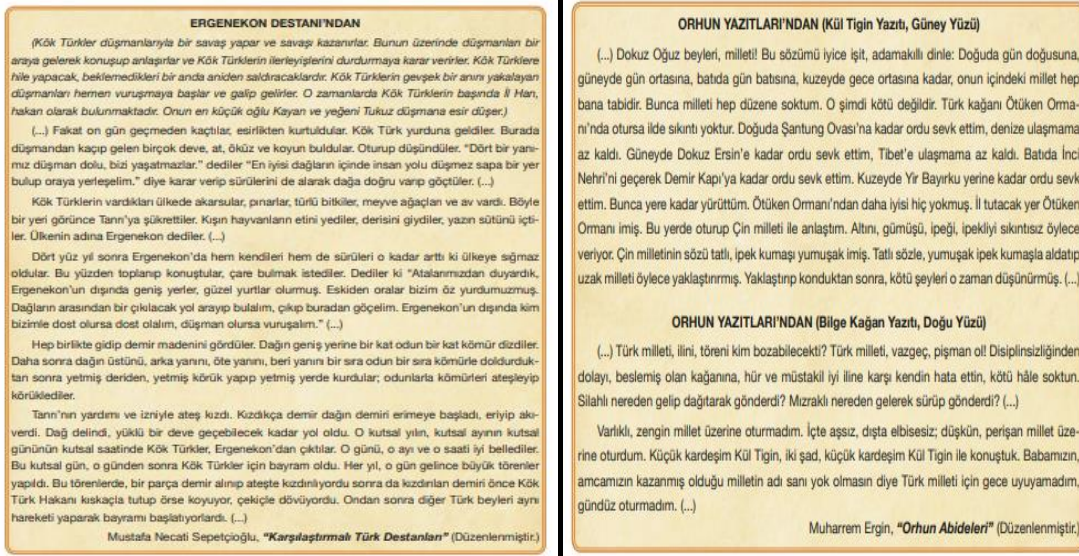
Kullanılan edebî türün ve bu tür üzerinden öğrencilerin yapması istenilen etkinliğin; yukarıdaki amacı gerçekleştirmeye, SB.6.1.4. numaralı “Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır.” kazanımına, konunun içeriğine ve kazandırılmak istenilen değere (dayanışma) uygun olduğu söylenebilir. Kitapta kullanılan edebî türün görseline aşağıda yer verilmiştir.

Görsel 6. 6. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Atasözü (Şahin, 2021)

Tablo 2’de görüldüğü gibi “Orta Asya’da Kurulan İlk Türk Devletleri” konusunda edebî türlerden “destan” kullanılmıştır. Bu bağlamda sayfa 41-42’de Asya Hun Devleti başlığı altında “Hun Türklerine ait Oğuz Kağan Destanı’ndan aşağıda verilen bölümleri inceleyiniz. Buna göre Hunların coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özellikleriyle ilgili neler söylenebilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.” şeklinde bir etkinlikle konuya giriş yapılarak Oğuz Kağan Destanı’ndan bir kesite yer verilmiştir. Sayfa 44’te I. Kök Türk Devleti başlığı altında “I. Köktürk Devleti’ne ait Ergenekon Destanı’ndan aşağıda verilen bölümleri inceleyiniz. Buna göre I. Köktürk Devleti’nin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özellikleriyle ilgili neler söylenebilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız” şeklinde bir etkinlikle konuya giriş yapılarak Ergenekon Destanı’ndan bir kesite yer verilmiştir. Sayfa 47-48’de “Uygurlara ait Göç Destanı’ndan verilen bölümleri inceleyiniz. Buna göre Uygurların coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özellikleriyle ilgili neler söylenebilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla

paylaşınız” şeklinde bir etkinlikle konuya giriş yapılarak Göç Destanı’ndan bir kesite yer verilmiştir. Kullanılan edebî türün ve bu tür üzerinden öğrencilerin yapılması istenilen etkinliğin; SB.6.2.1. numaralı “Orta Asya’da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasi, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.” kazanımını gerçekleştirmeye ve bu kazanımın açıklamasında bulunan “Destan, yazıt ve diğer kaynaklardan yararlanılır.” açıklamasına, konunun içeriğine ve kazandırılmak istenilen değere de (kültürel mirasa duyarlılık) uygun olduğu ifade edilebilir. Kitapta kullanılan edebî türün görseline aşağıda yer verilmiştir.

Görsel 7. 6. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Destan (Şahin, 2021)

Tablo 3. 7. Sınıf Ders Kitabında Yer Verilen Edebî Türlerle Ait Bulgular

Konu	Kazanım	Değer	Edebî Tür
İletişim Kurarak Anlaşırız	SB.7.1.1.İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.	Özgürlük, Sorumluluk	Hikâye, Şiir
Olumlu İletişim, Mutlu Birey ve Toplum	SB.7.1.2.Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.	Özgürlük, Sorumluluk	Geleneksel Türk Tiyatrosu
Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu	SB.7.2.1.Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.	Kültürel mirasa duyarlılık, Estetik	Anı
Osmanlı Devleti'nde İslahat Hareketleri	SB.7.2.4.Osmanlı Devleti'nde İslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.	Kültürel mirasa duyarlılık, Estetik	Türk Anı
Seyyahların Gözüyle Osmanlı	SB.7.2.5.Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.	Kültürel mirasa duyarlılık, Estetik	Seyahatname
Nedenleriyle ve Sonuçlarıyla Göç	S.B.7.3.3.Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.	Özgürlük	Atasözü Şiir Roman
Geçmişten Günümüze Bilginin Serüveni	S.B.7.4.1.Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasındaki değişim ve sürekliliği fark eder.	Bilimsellik, Özgürlük	Atasözü

Toprak Ana	S.B.7.5.1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar.	Dayanışma, Dürüstlük, Çalışkanlık	Tiyatro, Şiir
Geçmişten Günümüze Üretim Araçları	SB.7.5.2. Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.	Dayanışma, Dürüstlük, Çalışkanlık	Hikâye
Meslek Edindiren Kurumlar	SB.7.5.4. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.	Dayanışma, Dürüstlük, Çalışkanlık	Seyahatname
Atatürk ve Demokrasi	SB.7.6.2. Atatürk'ün Türk demokrasisine katkısını açıklar	Bariş	Anı

Tablo 3'te görüldüğü gibi "İletişim Kurarak Anlaşırız" konusunda edebî türlerden "hikâye ve şiire" yer verilmiştir. Sayfa 14'te "Deyimler ve İlginç Hikâyeleri" adlı eserden bir hikâyeye yer verilmiştir. Hikâyede, tutum ve davranışların insanlar arasındaki iletişimi nasıl etkilediğine, beden dilinin önemine vurgu yapılmıştır. Aynı sayfada yer verilen bir diğer edebî tür ise şiir olmuştur. Yunus Emre'nin şiiri ile iletişimde kullanılan sözcüklerin ne denli önemli olduğu vurgulanmıştır. İnsanların herhangi bir problem veya bir durum karşısında olumlu tutum ve davranış sergilemesinin ve bunu sözlü iletişimine yansıtmasının daha sağlıklı ve güçlü iletişimin kurulmasını sağladığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda konu içinde kullanılan edebî türlerin SB.7.1.1. numaralı "İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular." kazanımına, konu içeriğine ve kazandırılmak istenen değere (sorumluluk) uygun olduğu söylenebilir. Kitapta kullanılan edebî türün/türlerin görseline aşağıda yer verilmiştir.

Görsel 8. 7. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Hikâye, Şiir(Azer, 2021)

"Olumlu İletişim, Mutlu Birey ve Toplum" konusunda Geleneksel Türk Tiyatrosunun sevilen seyirlerinden biri olan gölge oyunu "Hacivat ve Karagöz" e yer verilmiştir. Hacivat ve Karagöz arasında geçen konuşmalarda Karagöz'ün Hacivat'ı hep yanlış anlaması üzerine aralarında olumlu iletişim kurulamamaktadır. İnsanlarla olumlu veya olumsuz iletişimin kurulmasında nelerin etkili olduğuna dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla bu edebî türün SB.7.1.2. numaralı "Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır." kazanımına ve konu içeriğine uygun olduğu söylenebilir. Kullanılan edebî türün öğrenme alanında yer alan değerleri (özgürlük ve sorumluluk) kazandırmaya uygun olmadığı söylenebilir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu" konusunda edebî türlerden "anı" kullanılmıştır. Sayfa 47'de yapılan etkinlikte "Bir Yeniçerinin Hatıraları" adlı eserden Osmanlı Devleti'nin askeri sistemi ile ilgili bir bilgi

verilmiş, öğrencilere bu konu hakkında sorular sorulmuştur. Dolayısıyla bu edebî türün SB.7.2.1. numaralı “Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.” kazanımına ve bu kazanım dâhilinde “kuruluştan İstanbul’un fethine kadar olan dönemde devletin hüküm sürdüğü yerler ile iskân politikası, askeri, ekonomik ve toplumsal yapı detaya girmeden ele alınır” şeklinde yapılan açıklamaya uygun olduğu söylenebilir. Ancak bu edebî türün ilgili değerleri (kültürel mirasa duyarlılık ve estetik) kazandırmaya uygun olmadığı söylenebilir. Kitapta kullanılan edebî türün görseline aşağıda yer verilmiştir.

Bir ülke alındıktan sonra padişah kâtibi o yöreye gelir ve erkek çocukları yeniçeri olarak askere alır. Her biri için beş altın öder ve onları Anadolu’ya yetiştirilecekleri yere gönderir. Şayet buradan aldığı çocuk yeterli gelmezse kendi ülkesindeki erkek çocuklara sahip Hristiyanlara gider. Onlardan her şehrin payına düşen miktarda çocuğu toplar. Çocuklar kime emanet edildiyse o kişi çocukları yetiştirmekle ve sonra kendisine söylenen yere yollamakla mükelleftir. Geri alınan çocuklar savaş talimi yapmaya başlar. Padişah onlara ulufeleri öder. En iyilerini sarayına seçer ve ulufelerini arttırır.

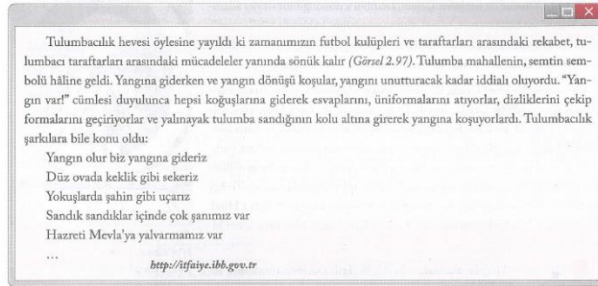
Konstantin Mihailoviç (Sırp), Bir Yeniçerinin Hatıraları, s.115-116 (Düzenlenmiştir.)

1. Metinlerde hangi asker alma sisteminden söz edilmektedir?
2. Alınan çocuklar hangi ocağa asker olmaktadır?
3. Çocuklar neden Türk ailelere verilmektedir?
4. Saray için seçilen çocukların özellikleri neler olabilir?

Görsel 9. 7. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Anı(Azer, 2021)

“Osmanlı Devleti’nde Islahat Hareketleri” konusunda edebî türlerden “türkü ve anı” kullanılmıştır. Tulumbacı Ocağı’nın toplumsal hayata etkilerini konu edinen türkü ile ilgili görsele aşağıda yer verilmiştir.

Tulumbacı Ocağının toplumsal hayata etkileriyle ilgili aşağıdaki metni okuyalım.

Görsel 10. 7. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Türkü (Azer, 2021)

19. yüzyıla ait tulumbacılar resmine yer verilirken öğrencilere konu ile ilgili “Günümüzdeki itfaiye teşkilatı ile tulumbacılar arasında ne gibi farklılıklar bulunmaktadır?” şeklinde soru sorulmuştur. “Osmanlı Devleti’nde Islahat Hareketleri” konusu içinde yer verilen bir diğer edebî tür ise anıdır. Konu ile ilgili yapılan etkinlikte II. Abdülhamid’in hatıralarından bilgilere yer verilmiş, yapılan ıslahatların ekonomik açıdan yaptığı olumlu etkilere değinilmiştir. Öğrencilere konu ile ilgili sorular sorulmuştur. Dolayısıyla bu edebî türlerin ve bu türler üzerinden öğrencilerin yapması istenilen etkinliklerin SB.7.2.4. numaralı “Osmanlı Devleti’nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.” kazanımına ve konu içeriğine uygun olduğu söylenebilir. Ancak bu edebî türün ilgili değerleri (kültürel mirasa duyarlılık ve estetik) değerlerini kazandırmaya uygun olmadığı söylenebilir. Kitapta kullanılan edebî türün görseline aşağıda yer verilmiştir.

Osmanlı padişahı olan Sultan II. Abdülhamid hatıralarında şunları ifade ediyor: “Bütün kuvvetimle Anadolu demir yollarının inşasına hız verdim. Bu yolun gayesi Mezopotamya ve Bağdat’ı, Anadolu’ya bağlamak, İran Körfezi’ne kadar ulaşmaktır. Alman yardımı sayesinde bu başarılmıştır. Eskiden tarlalarda çürüyen hububat şimdi satılabilmektedir. Madenlerimiz dünya piyasasına arz edilmektedir. Anadolu için iyi bir istikbal hazırlanmıştır.”

www.tcdd.gov.tr

1. Osmanlı padişahları demir yolu yapımına neden önem vermişlerdir?
2. Demir yollarının Osmanlı Devleti’ne sağladığı yararlar nelerdir?

Görsel 11. 7. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Anı (Azer, 2021)

“Seyyahların Gözüyle Osmanlı” konusu içinde pek çok yerli ve yabancı seyyahların seyahatnamelerine yer verilmiştir. Sayfa 82’de “Anadolu 1913” adlı seyahatnamede Türk halkının misafirlere karşı tutumu konu edilmiştir. Ayrıca Türk halkının misafirlere yardımcı olmaya çalıştığı da vurgulanmaktadır. Dolayısıyla seyahatnamenin yardımseverlik değerini de kazandırma konusunda katkı sağladığı söylenebilir. Sayfa 82’de “Şehristan Seyyahların Hayal Şehri İstanbul” ve “Yabancılar Göre Eski Türkler” adlı eserlerde insanların birbirlerine, aile bireylerine ve yaşlılara gösterdiği saygıya vurgu yapılmıştır. Saygı değerinin de kazandırılmasında katkı sağlayacağı söylenebilir. Sayfanın yan tarafında Kapalıçarşı resmine yer verilmiştir. Sayfa 83’te mahallede günlük yaşamı resmeden tablo verilmiş ve “Tablodan hareketle Osmanlı kültürü ve sanat anlayışıyla ilgili neler söyleyebilirsiniz?” şeklinde soru sorulmuştur. Sayfa 83’te “Şehristan Seyyahların Hayal Şehri İstanbul” adlı eserde hayvanlara gösterilen iyilikseverlik ifade edilmiştir. Ayrıca eşitlik değerinin de vurgulandığı görülmektedir. Sayfa 84’te “Yabancılar Göre Eski Türkler”, “1655-1656’da Türkiye” adlı eserlerde, Osmanlı Devleti’nde şehir ve kasabalarda hamamlar bulunduğu, halkın temizliğe önem verdiği belirtilirken hamamların mimari özelliklerine de yer verilmiştir. Sayfa 84’te, Avusturya elçisi “Türkiye’yi Böyle Gördüm” adlı eserinde Türklerin çiçeklere olan düşkünlüğüne hayran kalmış ve seyahatnamesinde bu konuya yer vermiştir. Sayfa 84’te “Büyük Dünya Seyahatnamesi”, sayfa 85’te “Türkiye’nin Dört Yılı 1552-1556” adlı seyahatnamelerde Osmanlı Devleti’nde ihtiyaç sahiplerine yapılan yardımlarla ilgili bilgiler verilmiştir. Öğrencilere bu konu ile ilgili “Günümüzde Osmanlı Devleti’ndeki yardım faaliyetlerine benzer çalışmalarını hangi kurum ve kuruluşlar yapmaktadır? Açıklayınız.” şeklinde soru sorulmuştur. Sayfa 85’te “Anadolu 1913” adlı seyahatnamede Osmanlı ülkesinde alışverişte esnaf ve tüccarın olumlu davranışları konu edilmiştir. Öğrencilere bu konu ile ilgili “Türk tüccarların hangi özelliği sizi daha çok etkiledi? Neden?” şeklinde soru sorulmuştur.

Yukarıda belirtilen seyahatnameler ile ilgili sayfa 85’te etkinlik yapılmıştır. Etkinlikte “82-85. sayfalar arasındaki örneklerde seyyahlar Osmanlı halkının hangi davranışlarından etkilenmişlerdir? Yazınız.” şeklinde soru sorulmuştur.

Sayfa 86’da “Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699)” adlı eserde, kervansaray, cami, hamam, imaret gibi yapılar tanıtılmıştır. Seyahatnamenin yan tarafında bir kervansaray resmi verilmiş, öğrencilere “Çevrenizde hangi türde tarihî yapılar bulunmaktadır? Bu yapılar halkın hangi ihtiyaçlarına cevap vermektedir?” şeklinde soru sorulmuştur. Sayfa 86’da “Osmanlı’ya Yolculuk 1799-1800-1801” adlı eserde,

Osmanlı evlerinin iç düzeni ve eşyaları konu edilmiştir. Osmanlı evinin özelliklerini gösteren bir resim verilerek öğrencilere “Yukarıdaki metinde anlatılan evin özelliklerinden hangilerini yandaki resimde görüyorsunuz?” şeklinde soru sorulmuştur. Sayfa 87’de “*Türkiye’yi Böyle Gördüm*”, “*Anadolu 1913*” adlı eserlerde, Osmanlı’daki yemekler, içecekler, sofranın düzeni ve yemek adabı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Öğrencilere “Metinlerde söz edilen yemek ve içeceklerin hangileri günümüzde de tüketilmektedir?” şeklinde soru sorulmuştur. Sayfa 88’de “*1655-1656’da Türkiye*” adlı eserde Türk kahvesi ile ilgili; “*Osmanlı Uygarlığı*” adlı eserde ise yabancı bir seyyahın bayram kutlamaları ile ilgili anlatımına yer verilmiştir. Bayram yerinde salıncakları resmeden minyatür verilmiş, öğrencilere “1574’teki Ramazan Bayramı kutlamaları ile günümüzdeki Ramazan Bayramı kutlamaları arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?” şeklinde soru sorulmuştur. Sayfa 89’da “*1655-1656’da Türkiye*” adlı eserde de Ramazan bayramı kutlamalarına yer verilmiştir. Ayrıca barış değerine vurgu yapılmıştır. Sayfa 89’da “*Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*” adlı eserde cirit oyunu ile ilgili; “*Türkiye’nin Dört Yılı 1552-1556*” adlı eserde ise giyim konusunda bilgiler verilmiştir. Öğrencilere “Günümüzdeki giysi ve ayakkabılarla metinde anlatılanlar arasında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır?”, “Seyyah Osmanlı’da kullanılan giysi ve ayakkabıların hangi özelliklerinden etkilenmiştir?” şeklinde sorular sorulmuştur. Etkinlikte “Osmanlı Devleti’nin kültürel özelliklerine ait örnekleri araştırınız. Her bir özellik için üç örnek yazınız.” şeklinde soru sorulmuştur. Yapılan bir diğer etkinlikte ise “Seyahatnamelerden alınmış metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız. Cevaplarınızı defterinize yazınız.” şeklinde soru sorulmuş, “*Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699)*, *Seyyahların Aynasında Şehirlerin Sultanı İstanbul, 1655-1656’da Türkiye*, *Şehristan Seyyahların Hayal Şehri İstanbul*” adlı seyahatnamelerden örnekler verilmiştir. Daha sonra “Metinler kültürel özelliklerden hangileriyle ilgilidir? sırasıyla söyleyiniz.”, “Bu kültürel özellikler neden seyyahların ilgisini çekmiştir?, Metinlerdeki kültürel özellikler günümüzde devam ediyor mu? Devam etmeyenler neden yok olmuş olabilir?, Bu kültürel özelliklerden hangilerini yaşatmak gerektiğini düşünüyorsunuz? Neden?” şeklinde sorular sorulmuştur.

Kullanılan edebî türün ve bu tür üzerinden öğrencilerin yapması istenilen etkinliklerin; SB.7.2.4. numaralı “Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.” kazanımına, konunun içeriğine ve kazandırılmak istenen değerlere (kültürel mirasa duyarlılık ve estetik) uygun olduğu söylenebilir. Aynı zamanda konu içinde verilen seyahatnamelerde yardımseverlik, saygı, eşitlik, barış değerlerinin de vurgulandığı görülmektedir. Kitapta kullanılan edebî türün/türlerin görseline aşağıda yer verilmiştir.

Seyahatnamelerde Osmanlı Devleti’nde haliken dili, dini, ırfanı ne olurdu olsun konularına karşı gösterdiği misafirperverlik sıklıkla konu edilmiştir. Misafirlerin konumunu duyurup konaklamalarını sağlamak, onlara yurdunca olmaları için aileleri bilgilendiren bu kültürel özellik için aşağıdaki örneği okuyalım.

Her yatağa bir misafir odası, daha doğrusu tek bir odadan oluşan ayrı bir ev var. Burası misafirler için ayrıyor. Yayıla sahibi ve çevresindeki birkaç erkek bizi odanın önünde bekliyor. Uzakta kervanımız ve fark eden yayla sakinleri odayı öpürüyor, ar geçirmiş ve mizeler almışlar. Yaylalarda yiyecek içecek izlenmez gerekmiyor, onlar kendiliğinden bunları size ikram ediyorlar. Türk halkı ne kadar da iyi kalpli, mi misafirperver ve içten.

Bela Harvati (Bela Harvati, Mainz). *Anadolu 1913*, s. 39

Görsel 12. 7. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Seyahatname (Azer, 2021)

Tablo 3'te görüldüğü gibi "Nedenleriyle ve Sonuçlarıyla Göç" konusunda kullanılan edebî türler atasözü, şiir ve romandır. Sayfa 112'de verilen "Doğduğun yer değil, doyduğun yer" atasözü ile göç konusuna giriş yapılmış, öğrencilere göç hakkında neler bildikleri sorulmuştur. Sayfa 116'da "Eylüle Beste" adlı eser içinde yer alan "Göç" adlı şiir verilmiştir. Şiirde insanların iş bulabilmek için vatanlarını ve sevdiklerini bırakıp Avrupa'ya gidişleri konu edinilmiştir. Yapılan etkinlikte "Konu içindeki bilgilerden de yararlanarak göçün sonuçları ile ilgili soruların cevaplanması istenmiştir. Sayfa 117'de etkinlik yapılmış, "Yedinci Bayrak – Urumeli'den İzmir'e" adlı romandan bir bölüm verilerek göç ile ilgili sorular sorulmuştur. Bu bağlamda kullanılan edebî türlerin ve bu türler üzerinden öğrencilerin yapması istenilen etkinliklerin; SB.7.3.3. numaralı "Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır." kazanımına ve ilgili değerleri (özgürlük) kazandırmaya uygun olduğu söylenebilir. Kitapta kullanılan edebî türün/türlerin görseline aşağıda yer verilmiştir.

Görsel 3.25'te yaşanan göçün nedenleri neler olabilir? Tartışınız?

Bazı sözler vardır. "Doğduğun yer değil, doyduğun yer.", "İstanbul'un taşı toprağı altın." gibi. Bu sözler tarih boyunca insanların yaşadığı göçe işaret etmektedir. Peki, göç hakkında neler biliyoruz? Aşağıdaki alıntıdan öğrenelim.

GÖÇ

(...)
Sirkeci'den tren gider,
Ona giden verem gider.
Bir kampana çalar, analar ağlar.
Oğuuul, oğul!
Çocuklar öksüz, gelinler dul.
Sirkeci'den tren gider,
Evim barkım viran gider.
(...)
Sirkeci'den tren gider,
Varım yoğum, törem gider.
Sirkeci'den tren gider,
Bir yaldızlı Kur'an gider.
Burada ezan var, orada çan,
Her sabah çınlar tepemizde,
Uyaan, uyaan, uyaan!
(...)
Ali Akbaş, *Eylüle Beste*, s. 82-84
(Düzenlenmiştir.)

Görsel 13. 7. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Atasözü, Şiir (Azer, 2021)

Tablo 3'te görüldüğü gibi "Geçmişten Günümüze Bilginin Serüveni" konusunda kullanılan edebî tür atasözüdür. Sayfa 128'de "Kitap alın, bildiklerinizi yazın; zira söz uçar ama yazı kalır" atasözü ile ne anlatılmak istendiği sorulmuş ve konuya giriş yapılmıştır. Yapılan etkinlikte "bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılması ifadelerinden ne anladığınızı yazınız" şeklinde sorular sorulmuştur. Bu bağlamda bilginin korunması ve yaygınlaştırılmasında yazının önemi vurgulanan atasözünün S.B.7.4.1. numaralı "Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasındaki değişim ve sürekliliği fark eder." kazanımına ve bilimsellik değerine uygun olduğu söylenebilir. Kitapta kullanılan edebî türün görseline aşağıda yer verilmiştir.

Aşağıdaki atasözüyle anlatılmak istenen nedir? Açıklayınız.

"Kitap alın, bildiklerinizi yazın; zira söz uçar ama yazı kalır." (Arap atasözü)

Salim T. S. Al-Hassani, *1001 İcat Dünyamızda İslam Mirası*, s.219.

Görsel 14. 7. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Atasözü (Azer, 2021)

Tablo 3'te görüldüğü gibi "Toprak Ana" konusunda sayfa 152'de "Vatan yahut Silistre" adlı tiyatro oyunundan bir bölüm verilmiş, "Metinden yararlanarak insan-toprak-vatan-devlet ilişkisini açıklayınız." şeklinde soru sorularak konuya giriş yapılmıştır. Yine sayfa 152'de "Dostlar beni hatırlasın" adlı şiir verilerek insan ile toprak arasındaki ilişki anlatılmıştır. "Âşık Veysel toprağı neden sadık yâr olarak adlandırmıştır?, Âşık Veysel'e göre toprağın bize kazandırdıkları nelerdir? Örnekler veriniz." şeklinde sorular sorulmuştur. Dolayısıyla kullanılan edebî türlerin S.B.7.5.1. numaralı "Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıkla." kazanımına uygun olduğu söylenebilir. Şiir ile çalışkanlık değerinin kazandırılacağı söylenebilir; tiyatro türü ile öğrenme alanında yer almayan vatanseverlik değerine vurgu yapıldığı söylenebilir. Kitapta kullanılan edebî türün/türlerin görseline aşağıda yer verilmiştir.

Metinden yararlanarak insan-toprak-vatan-devlet ilişkisini açıklayınız.

Devlet savaş ilan etmiş. Düşman, sınır boylarımıza gelmiş, vatan toprağını çönmeye hazırlıyor. Vatan toprağı tehlikede olsun da ben evimde rahat döşegimde yatayım. Nasıl olur? Vatan toprağı tehlike-dedir. Beni yüce kudret sahibi yarattı. Vatanım büyüdü. Ben açtım, karnımı vatan doyurdu. Üzerimde hiç-bir giysi yoktu, vatan sayesinde giyindim. Bedenim vatan toprağından, nefesim vatan havasından. Bir defa düşün. Vatanımız sayesinde herkesin hakkı, hukuku ve hayatı korunuyor.

Namık Kemal, *Vatan yahut Silistre*, s. 30, 33 (Düzenlemiştir.)

Toprakla insan arasındaki ilişki tarih öncesi devirlere kadar uzanır. İnsanlık için hiçbir dönemde önemi azalmayan insan ve toprak ilişkisi bakınız aşağıdaki şiire nasıl konu olmuştur?

KARA TOPRAK

Dost dost diye nicesine sarıldım.	Âdem'den bu deme neslim getirdi.
Benim sadık yarım kara topraktır.	Bana türlü türlü meyve yedirdi.
Beyhude dolandım, boşa yoruldu.	Her gün beni tepesinde götürdü.
Benim sadık yarım kara topraktır.	Benim sadık yarım kara topraktır.
(...)	(...)
Koyun verdi, kuzu verdi, süt verdi.	İşkence yaptıkça bana gülerdi.
Yemek verdi, ekmek verdi, et verdi.	Bunda yalan yoktur herkes de gördü.
Kazma ile döğmeyince kat verdi.	Bir çekirdek verdim, dört bostan verdi.
Benim sadık yarım kara topraktır.	Benim sadık yarım kara topraktır.
(...)	(...)

Âşık Veysel Satıroğlu, *Dostlar Beni Hatırlasın*, s. 128

Görsel 5.2

? Âşık Veysel toprağı neden sadık yâr olarak adlandırmıştır?

? Âşık Veysel'e göre toprağın bize kazandırdıkları nelerdir? Örnekler veriniz.

Görsel 15. 7. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Tiyatro, Şiir (Azer, 2021)

"Geçmişten Günümüze Üretim Araçları" konusunda sayfa 158'de "Değirmenimden Mektuplar" adlı hikâyeden bir bölüm verilmiştir. "Değirmenlerin yerini fabrikaların almasının sebepleri nelerdir?, Değirmenden önce insanlar buğdaylarını un hâline getirmek için hangi yöntemleri kullanmışlardır?, Fabrikaların yaygınlaşması insanların yaşamlarını nasıl etkilemiştir? Tartışınız." şeklinde sorular sorulmuştur. Dolayısıyla SB. 7. Numaralı "Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendir." kazanımına uygun olduğu söylenebilir. Bu edebî türün ilgili değeri (çalışkanlık) kazandırmaya uygun olduğu söylenebilir. Kitapta kullanılan edebî türün görseline aşağıda yer verilmiştir.

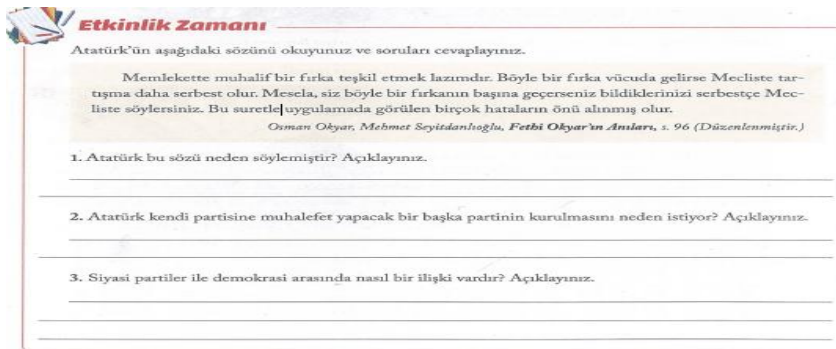

- ❓ Değirmenlerin yerini fabrikaların almasının sebepleri nelerdir?
- ❓ Değirmenden önce insanlar buğdaylarını un haline getirmek için hangi yöntemleri kullanmışlardır?
- ❓ Fabrikaların yaygınlaşması insanların yaşamlarını nasıl etkilemiştir? Tartışınız.

Görsel 16. 7. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Hikâye (Azer, 2021)

"Meslek Edindiren Kurumlar" konusunda sayfa 166'da "*Büyük Dünya Seyahatnamesi*" adlı eserde ahiler ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Yapılan etkinlikte "Ahilik kültürünün yaşatılması neden önemlidir?" şeklinde soru sorulmuştur. Bu bağlamda kullanılan edebî türün SB.7.5.4. numaralı "Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıyın." kazanımına ve kazandırılmak istenen değere (dürüstlük, dayanışma ve çalışkanlık) uygun olduğu söylenebilir.

"Atatürk ve Demokrasi" konusunda sayfa 190'da yapılan etkinlikte "*Fethi Okyar'ın Anıları*" adlı eserden Atatürk'ün çok partili demokratik hayata geçiş için söylediği sözlere yer verilmiştir. Daha sonra "Atatürk bu sözü neden söylemiştir? Açıklayınız.", "Atatürk kendi partisine muhalefet yapacak bir başka partinin kurulmasını neden istiyor? Açıklayınız.", "Siyasi partiler ile demokrasi arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız." şeklinde sorular sorulmuştur. Dolayısıyla bu edebî türün SB.7.6.2. numaralı "Atatürk'ün Türk demokrasisine katkısını açıkla" kazanımına uygun olduğu söylenebilir. Ancak bu edebî türün ilgili değeri (barış) kazandırmaya uygun olmadığı söylenebilir. Kitapta kullanılan edebî türün görseline aşağıda yer verilmiştir.

Görsel 17. 7. Sınıf Ders Kitabında Kullanılan Edebî Tür/Anı (Azer, 2021)

Tablo 4. Edebî Türlerin Öğrenme Alanları ve Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımına Ait Bulgular

Öğrenme Alanı	5.SINIF	6. SINIF	7. SINIF
	Kullanılan Edebî Tür	Kullanılan Edebî Tür	Kullanılan Edebî Tür
Birey ve Toplum	-	Atasözü	Hikâye, Şiir ve Tiyatro
Kültür ve Miras	Türkü	Destan	Anı, Türkü ve Seyahatname
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Şiir	-	Atasözü, Şiir ve Roman
Bilim, Teknoloji ve Toplum	-	-	Atasözü
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Biyografi	-	Tiyatro, Şiir, Hikâye ve Seyahatname
Etkin Vatandaşlık	Şiir	-	Anı
Küresel Bağlantılar	Roman, Hikâye ve Şiir	-	-

Tablo 4 incelendiğinde; 5. sınıf ders kitabında 5 farklı (türkü, şiir, biyografi, roman ve hikâye) edebî türün kullanıldığı; Birey ve Toplum öğrenme alanı ile Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında herhangi bir edebî türe yer verilmediği,

6. sınıf ders kitabında Birey ve Toplum öğrenme alanında 1, Kültür ve Miras öğrenme alanında 1 olmak üzere 2 farklı (atasözü ve destan) edebî türün kullanıldığı, diğer öğrenme alanlarında herhangi bir edebî türe yer verilmediği,

7. sınıf ders kitabında 8 farklı (hikâye, şiir, tiyatro, anı, türkü, seyahatname, atasözü ve roman) edebî türün kullanıldığı; küresel bağlantılar öğrenme alanında hiçbir edebî türe yer verilmediği,

Tüm sınıf düzeyleri toplamında en fazla şiir türünün (6) kullanıldığı; bu türü sırası ile hikâye (3), atasözü (3), tiyatro (2), anı (2), türkü (2), seyahatname (2), roman (2), biyografi (1) ve destan (1) gibi edebî türlerin izlediği,

Tüm sınıf düzeyleri toplamında en çok edebî türün kullanıldığı öğrenme alanlarının; Kültür ve Miras (5) ile Üretim, Dağıtım ve Tüketim (5) öğrenme alanları olduğu; bunları sırası ile Birey ve Toplum (4), İnsanlar, Yerler ve Çevreler (4), Küresel Bağlantılar (3), Bilim, Teknoloji ve Toplum (1) ve Etkin Vatandaşlık (1) öğrenme alanlarının izlediği görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sosyal Bilgiler 5, 6 ve 7. sınıf ders kitapları incelenerek kullanılan edebî türlerin kazanım, içerik ve değerler açısından uygunluğu, sınıf düzeyleri ve öğrenme alanlarına göre dağılımı tespit edilerek çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

5. sınıf ders kitabında türkü, şiir biyografi, roman ve hikâye kullanılmıştır. Bu sınıf düzeyinde ağırlıklı olarak şiire yer verildiği tespit edilmiştir.

6. sınıf ders kitabında kullanılan edebî türlerin sadece atasözü ve destan olduğu görülmüştür. Bu sınıf düzeyinde edebî türlerden çok az yararlanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Görmez (2018) yapmış olduğu çalışmasında 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebî türlere yeterince yer verilmediğini belirtmiştir.

7. sınıf ders kitabında kullanılan edebî türlerin çeşitliliğinin arttığı görülmüştür. Hikâye, şiir, tiyatro, anı, türkü, seyahatname, atasözü ve roman gibi edebî türlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu sınıf düzeyinde ağırlıklı olarak şiir ve seyahatnamenin olduğu, seyahatnameden pek çok örneğe yer verildiği görülmüştür.

5. sınıf ders kitabında biyografi, 6. Sınıf ders kitabında destan görülürken; tiyatro, anı, seyahatnameye 7. sınıf ders kitabında yer verildiği görülmüştür. Kaymakçı (2013) yaptığı çalışmasında seyahatnamenin 4. ve 5. sınıflarda daha az tercih edildiğini, 6. ve 7. sınıflarda çokça kullanıldığını; Aktın ve Karaçalı Taze (2021) yaptığı çalışmasında, 7. sınıf ders kitabında kullanılan edebî türlerin çoğunlukla seyahatname ve minyatür olduğunu; Yancı Evcı (2021), yapmış olduğu çalışmasında, bu sonuçları destekleyen ifadeler yer vermiş, özellikle 7. sınıfta pek çok sayıda seyahatnelere yer verildiğini dile getirmiştir.

Tüm sınıf düzeylerinde en fazla yer verilen edebî türün şiir olduğu tespit edilmiştir. Kaymakçı (2013) çalışmasında kullanılan edebî türün hikâye olduğunu; Subaşı ve Çakmak (2018) yaptıkları çalışmada 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında en fazla kullanılan edebî türün seyahatname olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada 5, 6 ve 7. sınıf ders kitaplarında en fazla kullanılan edebî tür ile ilgili ulaşılan sonucun daha önce yapılan çalışmalarla farklılık gösterdiği ifade edilebilir.

En az edebî türün 6. sınıf ders kitabında, en fazla edebî türün ise 7. sınıf ders kitabında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aktın ve Karaçalı Taze (2021) yaptığı çalışmada edebî türlerin en fazla 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanıldığını belirtmiştir. En fazla edebî türün kullanıldığı öğrenme alanlarının “Kültür ve Miras” ile “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanlarının olduğu görülmüştür. Ayrıca bazı öğrenme alanlarında birden fazla edebî türden yararlanırken bazı öğrenme alanlarında ise edebî türlere hiç yer verilmediği görülmüştür. 5. sınıf ders kitabında “Birey ve Toplum” ile “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarında; 6. sınıf ders kitabında “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, “Etkin Vatandaşlık” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında; 7. sınıf ders kitabında “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında herhangi bir edebî türe rastlanılmamıştır. Dolayısıyla tüm sınıf düzeylerinde edebî türlerin öğrenme alanlarına ve konulara dengeli dağılımının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ile benzerlik gösteren çalışmalara rastlamak mümkündür. Açık (2014) yaptığı çalışmasında 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bazı ünitelerde edebî türlere yoğun şekilde yer verilirken bazı ünitelerde hiç yer verilmediğini belirtmiş, edebî türlerin kullanım dağılımında sorun olduğunu ifade etmiştir. Özer (2016) yapmış olduğu çalışmada, yer verilen edebî türlerin eşit bir dağılım göstermediğini dile getirmiştir.

5. sınıf ders kitabında kazanım, içerik ve değerler açısından uygunluğu incelenen edebî türlerin; kazanımları, içerikleri ve değerleri gerçekleştirmeye uygun olduğu görülmüştür. Sadece “Geçmişten Geleceğe Armağan: Ortak Miras” konusunda kullanılan roman, hikâye ve şiir türlerinin konu içeriğinden kopuk olduğu; “Doğal Afetler ve Etkileri” konusunda kullanılan şiirin öğrenme alanında yer alan değerleri kazandırmaya uygun olmadığı tespit edilmiştir.

6. sınıf ders kitabında yer alan edebî türlerin; kazanımları, içerikleri ve değerleri gerçekleştirmeye uygun olduğu tespit edilmiştir.

7. sınıf ders kitabında yer alan edebî türlerin konu içeriklerine ve kazanımları gerçekleştirmeye uygun olduğu tespit edilmiştir. Ancak “Olumlu İletişim, Mutlu Birey ve Toplum” konusunda yer verilen gölge oyununun (Hacivat ve Karagöz), “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu” konusunda yer verilen “anı”nın, “Osmanlı Devleti’nde İslahat Hareketleri” konusu içinde yer verilen anının ve “Atatürk ve Demokrasi” konusunda yapılan etkinlikte kullanılan anının, ilgili konuların değerlerini kazandırmaya uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Tüm sınıf düzeylerinde yararlanılan edebî türlerin kazanımları gerçekleştirmeye uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak 5. ve 7. sınıfta kullanılan bazı edebî türlerin, konu içerikleri ve değerlerin aktarılması noktasında uygun olmadığı tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler dersinin değer aktarımındaki önemi göz önüne alındığında konu içeriklerine ve değerler aktarımına uygun edebî türlere yer verilmesinin fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Alan yazın incelendiğinde ulaşılan bu sonucu destekleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Özer (2016) yapmış olduğu çalışmada, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında edebî ürünlerle olan ilişkilendirmelerin yetersiz olduğunu, daha fazla konunun edebî ürünlerle ilişkilendirilmesi gerektiğini ifade etmiş, kullanılabilecek edebî türlerin beceri ve değer boyutunun doğru şekilde irdelenmediğini belirtmiştir. Yine Kolaç ve Özer (2018), Sevinç (2018) yapmış oldukları çalışmalarda, sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünler aracılığıyla değer aktarımının önemli olduğunu dile getirmiştir. Oruç (2009a), çalışmasında edebî türlerin öğrenme ortamlarında etkili ve uygun kullanıldığında, öğrencilerin gelişmesine fayda sağlayacağını belirtmiştir.

ÖNERİLER

İncelenen kitaplarda ağırlıklı olarak şiir ve türkülere yer verildiği görülmektedir. Kazanımlara, içeriklere, değerlere uygun diğer edebî türlere de yer verilebilir. Araştırmada edebî türlere bazı öğrenme alanlarında çok yer verildiği bazılarında ise hiç yer verilmediği görülmüştür. Dolayısıyla ders kitaplarında edebî türlerin dağılımı daha dengeli bir şekilde yapılabilir.

Konuların edebî türler üzerinden nasıl öğretilabileceğine ilişkin örnek etkinliklere yer verilebilir. Ayrıca ders kitaplarında yer verilen edebî türlerin dışında ilgili konuların öğretiminde kullanılabilecek diğer türlerin isimlerine de yer verilebilir. Bu durum uygulayıcıların görev yaptıkları okulun özelliklerine, sahip oldukları kaynaklara ve öğrencilerin sosyoekonomik durumlarına uygun öğretim materyali seçmesine ve etkinlikler tasarlamalarına yardım edebilir.

Etik Metni

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir. Makale etik kurul iznine ihtiyaç duyulmayan bir araştırmadır.”

Yazarların Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada her bir yazarın çalışmaya katkı oranı eşittir.

KAYNAKÇA

- Açık Ü. (2014). *6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında çocuk edebiyatı ürünlerinin incelenmesi* (Tez No.375792). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi-Aydın]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aktın K. ve Karaçalı Taze H. (2021). Use Of Literary Products And Other Printed Works In Social Studies Textbooks, *Intenational Journal of Eurasian Education and Culture*, 6(13), 984-1027. DOI= 10.35826/ijoec.400
- Arslan, E. (2014). *Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan hikâye anlatım yönteminin akademik başarıya etkisi* (Tez No. 376440) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi-Gaziantep]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ata, B. (2000). Tarih öğretiminde bir araç olarak: Tarihi romanlar. *Türk Yurdu Dergisi*, 20, 153-154.
- Azer, H. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı*. Ekoyay Yayıncılık.
- Bacak, S. (2008). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrenenlerin akademik başarı ve yaratıcılıklarına etkisi* (Tez No. 228781) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi-Manisa]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Beldağ, A. ve Aktaş, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî eser kullanımı: Nitel bir çalışma. *EÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 953-981 DOI= 10.17556/jef.72887
- Bircan, T. Ş. ve Arıdil, Ş. (2010, 16-18 Haziran). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde bir edebi ürün olarak “şiir” kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. [Sözlü bildirinin yayınlanmamış, genişletilmiş hali]. I. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu
- Bowen, G. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method, *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. DOI:10.3316/QRJ0902027.
- Bölücek, B. (2008). *Sosyal bilgiler öğretiminde türkülerden yararlanmanın öğrencilerin akademik başarısına etkisi* (Tez No. 218904) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Büyükkaragöz, S. ve Çivi, C. (1999). *Genel öğretim metotları öğretimde planlama uygulama*. Beta Yayıncılık.
- Chuang, C.W., Hwang, G.J. & Tsai, W.J. (2018). A peer tutoring-based concept mapping approach to improving students' learning achievements and attitudes for a social studies course. *International Journal of Online Pedagogy and Course Design (IJOPCD)*, 8 (1), 12.
- Combs, M. ve Beach, J. D. (1994). Stories and storytelling: Personalizing the social studies. *The Reading Teacher*, 47 (6), 464-471.

- Çelik, M. E. Ve Dolanbay, H. (2021). 8. sınıf inkılap tarihi ders kitabının edebi eserler açısından değerlendirilmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (3), 69-81.
- Çelikcan, Ş. (2005). *Görsel materyallerin 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi tarih ünitelerinde kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri* (Tez No. 159437) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çencen, N. (2010). *11. sınıf Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarih öğretmenlerinin edebi ürün kullanımına ilişkin görüşleri* (Tez No. 279725) [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çetişli, İ. (2006). Edebiyat eğitiminde edebî metnin yeri ve anlamı. *Millî Eğitim Dergisi*, 34 (169). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/470207>
- Davis III, J. C. ve Palmer, J. (1992). A strategy for using children"s literature to extend the social studies curriculum. *Social Studies*, 83 (3), 125-128.
- Demir, S. B. (2011). *Sosyal bilgiler öğretim programına göre tasarlanmış hikâyelerin etkililiği* (Tez No. 279899) [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Doğan, Y. ve Tuğ, O. (2017). Uluslararası sınavlarda başarılı ülkeler ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1, 56-79 Erişim Adresi. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/405508>
- Gevenç, S. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde fıkraların kullanımı* (Tez No. 357544) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Görmez, E. (2018). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebî eserler üzerine bir inceleme. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)* 5 (30), 4291-4296.
- Güçlü, İ. (2019). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Yayınları.
- Gülüm, K. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (Örnek bir çalışma). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (26), 112-127.
- Harut, S. B. (2021). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı*. Ata Yayıncılık.
- Hayta, N. Şahin, M. Cemaloğlu, N. Karabağ, G. Tütüncü Oğuzoğlu, D. ve Köksal, H. (2003). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu, Tarih 9-12*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Johannessen, L. R. (2003). Making history come alive with the nonfiction literature of the Vietnam war. *Social Studies*. 94 (4), 171-179.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin.
- Kaya, R. ve Güven, A. (2012). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının işlenişi ve tarihin değeri ile ilgili görüşleri. *Turkish Studies*, 7 (2), 675-691.
- Kaymakçı, S. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 230-25.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170- 189.

- Kolaç, E. ve Özer, H. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı ve değer aktarımındaki katkılarına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2629-2655.
- McGowan, T. ve Guzzetti, B. (2004). Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi (Çev: Ahmet Doğanay), *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(11), 35-44.
- MEB (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine...* Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (Basın Toplantısı için hazırlanmıştır.) Ankara, 18 Temmuz 2017.
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler öğretim programı*. Ankara. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%20C4%BOLG%20C3%96%20C4%9ERET%20C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi*. S. Akbaba Altun, & A. Ersoy (Çev. Ed.). Pegem Akademi.
- NCSS. (1993). *The social studies professional*. Washington DC: National Council for the Social Studies.
- Ocak, A. Y. (1997). *Kültür tarihi kaynağı olarak menâkıbnâmeler: Metodolojik bir yaklaşım*. Türk Tarih Kurumu.
- Oruç, S. (2009a). Sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitaplarında edebî ürünler. *TSA / Yıl: 13* (2), Ağustos, 9-24.
- Oruç, Ş. (2009b). "Metaphor components and usage in the fourth grade social studies textbook". *Procedia Social and Behavioral Sciences 1, World Conference on Educational Sciences 2009*.
- Oruç, Ş. ve Erdem, R. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 215-229.
- Özer H. (2016). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı ve değer aktarımındaki katkılarına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri*, (Tez No.458638). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). Sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 173-182.
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö. ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi, *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250.
- Sevinç A. (2018). *5. sınıf sosyal bilgiler dersinde yazılı edebî ürün kullanımına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri*, (Tez No.514996). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi-Elazığ]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Subaşı, Y. (2017). *Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarında edebî ürünlerin kullanımı* (Tez No. 485895). [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Subaşı Y. ve Çakmak M. A. (2018). İki Ülkenin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebî Ürünler, *International Social Sciences Studies Journal*, 4(26), 5792-5803. DOI=10.26449/sss.1044
- Şahin, E. (2021). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı. Anadol Yayıncılık.
- Tan-Şişman, G., ve Akkaya, G. (2017). Ortaöğretim dokuzuncu sınıf matematik ders kitaplarının öğretim programına uygunluğu açısından incelenmesi, *PAU Eğitim Fakültesi Dergisi* (42), 1-14. <http://dx.doi.org/10.9779/PUJE806>

- Tekgöz, M. (2005). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde edebiyat temelli öğretim yönteminin öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi* (Tez No. 205905) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi-Adana]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tindall, L. C. (1996). A comparison of teaching social studies using a traditional textbook approach versus using a literature based approach (ERIC Document Reproduction Service No. ED 401 198).
- Top, M. (2009). *İlköğretim 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde edebî ürünlerin kullanımının öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi* (Tez No. 250809) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Turan, S. 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının disiplinlerarası yapısının incelenmesi. *Sosyal Bilgilerde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 166-190.
- Ulusoy, K. (2008). Sosyal Bilgilerde Ders Kitapları. Bayram Tay ve Adem Öcal (Ed). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (ss. 191-216). Pegem Akademi.
- Ünlü, İ. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders materyali olarak edebî ürün kullanımına yönelik görüşleri. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 120-136.
- Yancı, Ü. ve Evcı, N. (2021). 2005-2018 sosyal bilgiler öğretim programları ve sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan seyahatnamelerin değerlendirilmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*. 10 (1), 371-391.
- Yeşilbursa, C. C. ve Sabancı, O. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımına ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 19-33.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 8. Baskı, Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A. (1996). Disiplinlerarası öğretim kavramı ve programlar açısından doğurduğu sonuçlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 12, 89-94.